

Aleksandra Gruszczyńska, Piotr Mitura

Materiały kultury lubelsko-wołyńskiej w rejonie Księżych Górek w Łańcucie¹

WSTĘP

Teren Księżych Górek zlokalizowany jest na północnym obrzeżu Podgórza Rzeszowskiego. Jest to obszar pokryty lasami pod którymi znajdują się piaski i gliny czwartorzędowe (J. Kondracki 1988, s. 400). Zajmuje on część południowo-wschodnią rozległego wyniesienia, u podstawy którego znajduje się dolina rzeczki Mikośki.

Obszar ten jest dużym kompleksem osadniczym w obrębie którego, podczas przypadkowych prac ziemnych i późniejszych badań wykopaliskowych zostały odkryte materiały z różnych okresów: kultury wstęgowej rytej, kultury lubelsko-wołyńskiej będącej tematem niniejszego opracowania, a także nieliczne zabytki pochodzące z wczesnej epoki brązu, grupy tarnobrzeskiej i wczesnego średniowiecza.

Do tego kompleksu osadniczego znajdującego się w północnej części Łańcuta należą: stanowisko 2, ul. Konopnickiej, (J. Janowski 1957, z. 3, s. 282); stanowisko 3, Księża Górki, (A. Gruszczyńska 1991, s. 149–155; 1992, s. 119–130); stanowisko 10, ul. Kraszewskiego (E. Szarek-Waszkowska 1973, s. 30; S. Kadrow, E. Kłosińska 1989, s. 9–25) (ryc. 1).

Pierwsze materiały ze stanowiska 2² zostały pozyskane w latach 50. przez J. Janowskiego, kolejne badania o charakterze ratowniczym podjęte zostały przez E. Waszkowską (stan. 10) w roku 1972, gdzie został wyeksplorowany jeden obiekt z licznymi materiałami kultury lubelsko-wołyńskiej (dalej KLW). W latach 1982–1990 na stanowisku 3, badania prowadziła A. Gruszczyńska. Początkowo badania były związane z doraźnymi pracami ratowniczymi związanymi z budową domków jednorodzinnych oraz wykopaliskowymi nad poszerzaniem drogi, zakładaniem kanalizacji, a później budową osiedla mieszkaniowego.

Prezentowany materiał pochodzi ze stanowiska 3. Łącznie na tym terenie w trakcie prac wykopaliskowych odkryto 80 jam, w tym 24 obiekty przebadane w całości, pozostałe częściowo, gdyż ich dalsza część wchodziła w teren nie objęty badaniami lub została zniszczona podczas prac ziemnych. Spośród tych obiektów 6 można przypisać KLW i będą one przedmiotem niniejszego opracowania³. Ponadto wyeksplorowano także 195 dołków posłupowych, część z nich może tworzyć zarysy budowli naziemnych (domów) związanych z kulturą ceramiki wstęgowej rytej. Wydaje się, iż na przebadanym terenie stanowiska minimalną liczbę domów można określić jako 14 (A. Gruszczyńska 1992, s. 119).

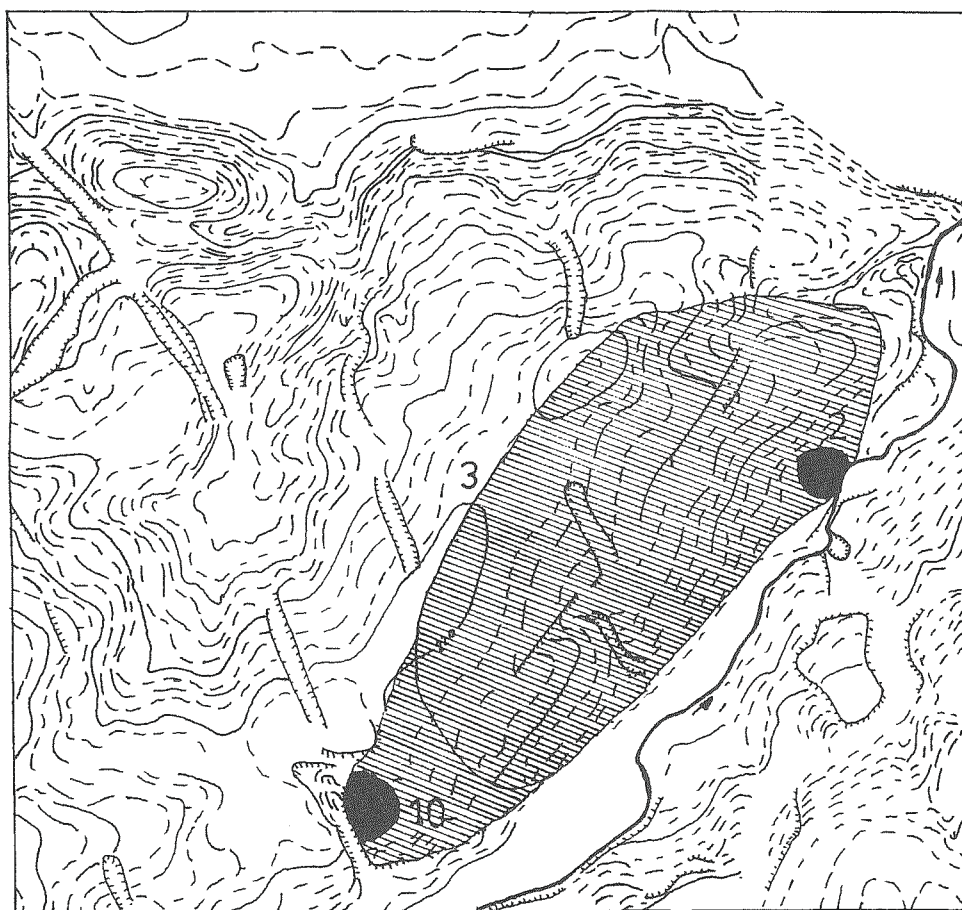
Na terenie Polski południowo-wschodniej KLW nie jest dobrze poznana. Istnieje tylko kilka opracowań o charakterze sprawozdawczym (E. Szarek-Waszkowska 1973; S. Kadrow, E. Kłosińska 1989; S. Kadrow 1992; A. Gruszczyńska 1992) na podstawie, których formułowane są szersze wnioski, głównie dotyczące ich pozycji chronologicznej w kontekście materiałów starszych i młodszych kultur (S. Kadrow 1996; S. Kadrow, A. Zakościelna 2000), a brak jest w miarę pełnego opracowania materiałów z poszczególnych stanowisk.

Niniejsze opracowanie ma na celu prezentację materiałów KLW z badań A. Gruszczyńskiej z lat 1982–1990 (ryc. 2) ze stanowiska 3. Trzeba zaznaczyć, że z 6 obiektów, które zostały zaliczone do KLW tylko jamy 14, 17 i 30/30A były przebadane w całości, bądź w znacznej ich części. Pozostałe obiekty KLW przebadano częściowo lub fragmentarycznie z uwagi na ich stan zachowania lub w wyniku prac ratowniczych.

¹ Teren Księżych Górek posiada jeszcze inne nazwy lokalne: Księża Pola, Księża.

² Obecnie stanowisko to tworzy integralną część stanowiska 3. Znajduje się ono w południowej jego części (ryc. 1), nad rzeczką Mikośką.

³ Na ryc. 1 lokalizacja stanowisk przedstawia stan z badań AZP, gdyż z uwagi na zabudowę tego terenu, zwłaszcza jej części W, aktualna weryfikacja zasięgu występowania materiału KLW nie jest możliwa. Na podstawie analizy materiału KLW wnioskować można, że wyeksplorowane obiekty ze stanowisk 3 i 10 za wyjątkiem jam 30 i 30A pochodzą z jednej osady-osad. Przemawia za tym występowanie obiektów nr 11, 17, 19 w strefie pomiędzy tymi stanowiskami. O czym będzie jeszcze mowa poniżej.



200 m

Ryc. 1. Łańcut stan. 2, 3, 10. Lokalizacja stanowisk

Abb. 1. Łańcut Fundst. 2, 3, 10. Lokalisierung der Fundstellen

Рис. 1. Ланьцут пам. 2, 3, 10. Местонахождение памятников

MATERIAŁY

Wykop pod dom mieszkalny na parceli A. Michalskiego (teren pomiędzy stanowiskami 3 i 10, ryc. 1).

Ceramika: 1. Fragment miniaturowego naczynia bez intencjonalnej domieszki (tabl. I, 13); 2. Fragment brzegu baniastego naczynia o lekko wychylonej na zewnątrz szyjce zdobiony karbowaniem krawędzi (tabl. I, 16); 3. Fragment brzegu naczynia zdobiony dołkami palcowymi od strony wewnętrznej (tabl. I, 17); 4. Fragment dna naczynia; 5. Fragment brzośca naczynia zdobiony ornamentem odciskany w postaci poziomych linii i trójkątów; 6. Fragment dna naczynia; 7. 7 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki; 8. 24 niecharakterystyczne fragmenty ceramiki pochodzące głównie z brzośców naczyń.

Zabytki krzemienne: 1. Sierpak (tabl. VII, 5), k. czekoladowy.

Obiekt 11

Wystąpił w obrębie zniszczonej skarpy (ryc. 3). Uchwycono tylko zarys profilu. Zachowana długość wynosiła 230 cm. Jego ścianki opadały prosto w dół, dno było płaskie. Wypełnisko obiektu o miąższości 39–46 cm stanowiła bardzo mocno zbita ziemia koloru brunatnego i szarobrunatnego z wkładkami węgla drzewnych oraz polepy. Obok materiału KŁW przedstawionego poniżej wystąpiły materiały KCWR znajdujące się na złożu wtórnym.

Ceramika: 1. Fragment naczynia w typie pucharka doniczkowatego zdobionego owalnym guzkiem; 2. Fragment niewielkiej misy; 3. Fragment dna naczynia; 4. Niewielki fragment brzegu naczynia; 5. 29 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki, w tym 2 drobne fragmenty den naczyń.

Obiekt 14

Wyodrębniony został na głębokości 30 cm od powierzchni gruntu (ryc. 4). W rzucie poziomym był zbliżony do okręgu o wymiarach 150–160 cm. W przekroju pionowym posiadał kształt gruszkowaty. Dno było płaskie dochodzące do głębokości 170 cm. Wypełnisko do ok. 90 cm było jednorodne o zabarwieniu szarobrunatnym i brunatnym. W spągu tej warstwy zarysowało się duże, w profilu nieckowate skupisko węgla drzewnych i polepy. Dalszy profil posiadał brunatne zabarwienie z licznymi skupiskami polepy i węgla drzewnych, a na obrzeżach wystąpiły pozostałości destrukcji w postaci żółtopopielatych lub jasnobrunatnych warstw. Dno było płaskie, gdzie wystąpiły cienkie warstwy węgla drzewnego i polepy.

Ceramika: 1. Fragment brzegu naczynia zdobiony „wypustką” i dołkami palcowymi na krawędzi (tabl. I, 1); 2. Fragment brzegu naczynia o wysokiej? mocno wychylonej szyjce (tabl. I, 3); 3. Frag-

ckowate-
ej misy;
aczynia;
2 drob-

ierzchni
gu o wy-
kształt
170 cm.
u szaro-
wało się
polepy.
kupiska-
pozosta-
natnych
y węgla

"pustką"
t brzegu
3. Frag-

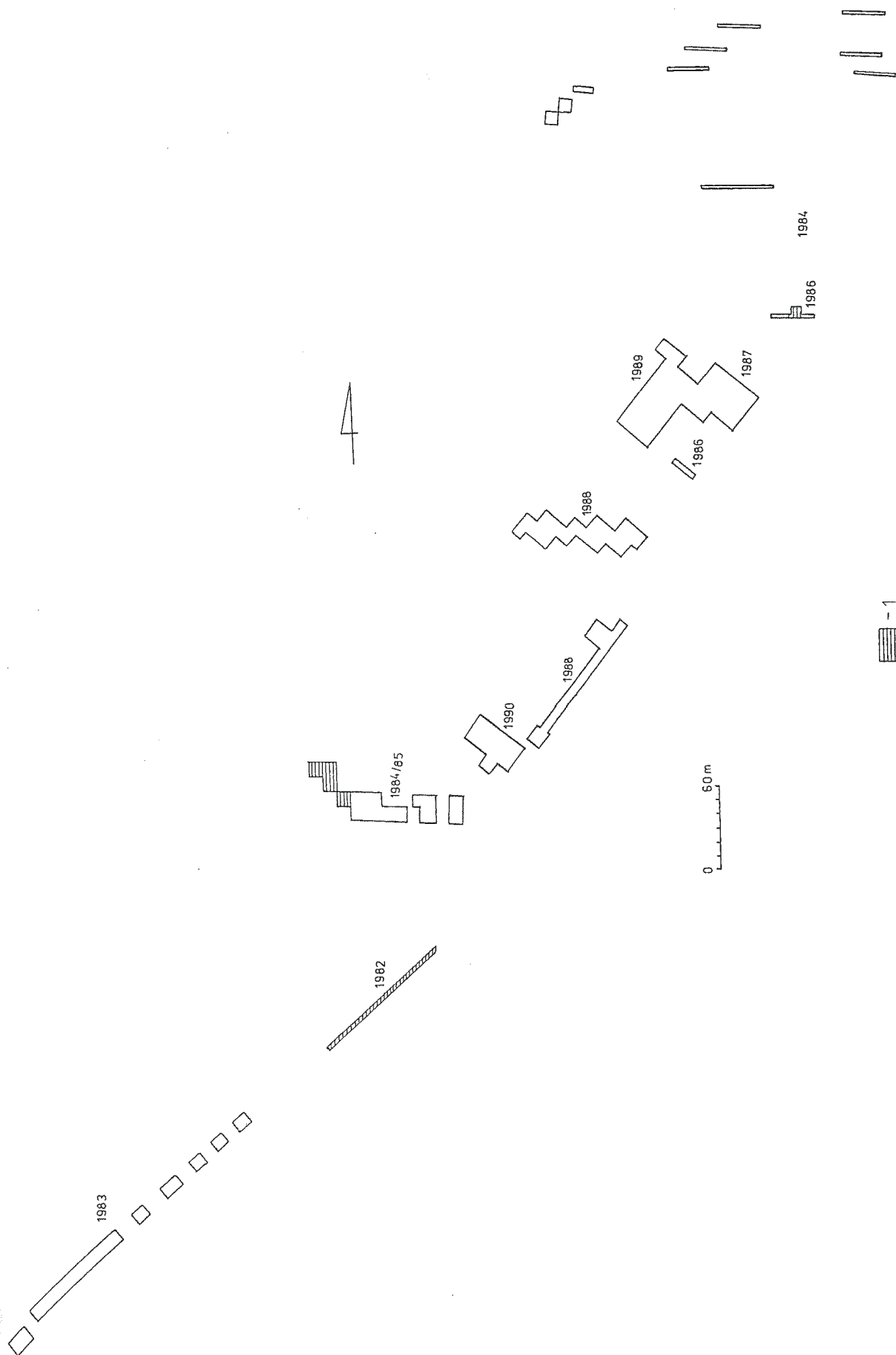
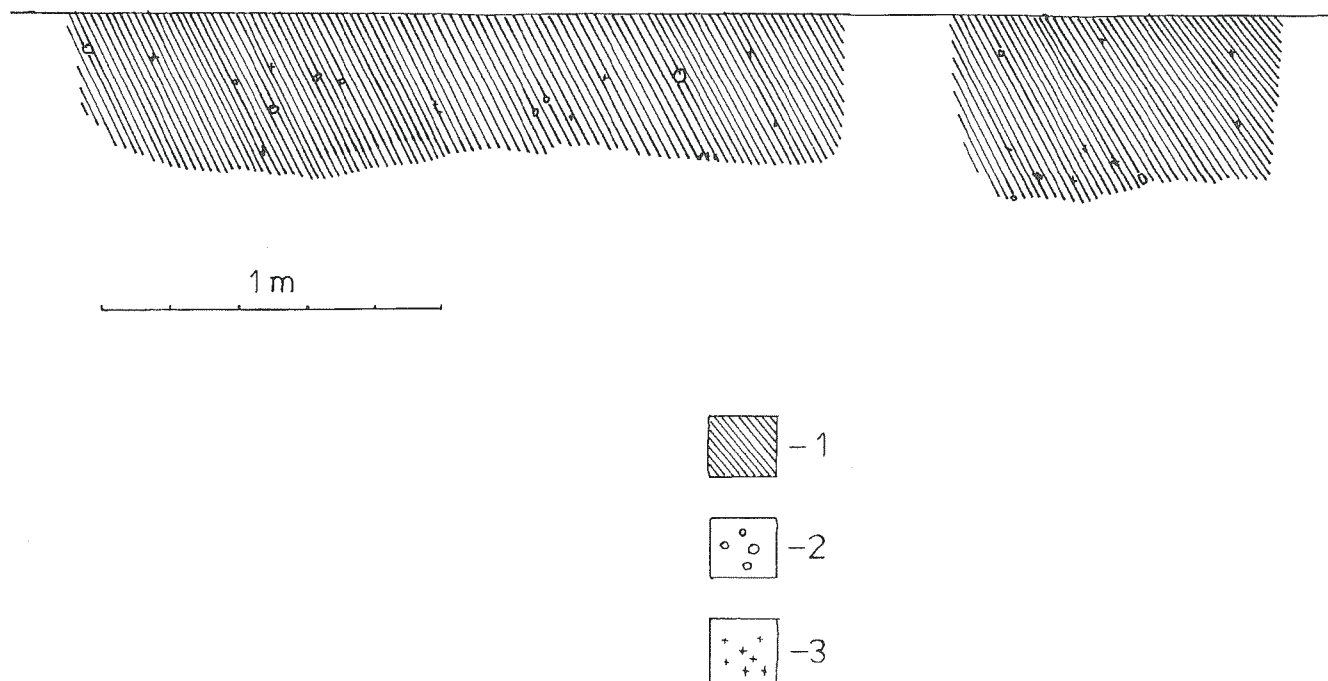


Рис. 2. Łańcut stan. 3. Lokalizacja wykopów archeologicznych w poszczególnych sezonach badawczych (1 – części stanowiska z materiałami KLW)
Abb. 2. Łańcut Fundst. 3. Lokalisierung der archäologischen Ausgrabungen in den nachfolgenden Forschungssaisons (1 – Teilen der Fundstelle mit den Materialien KLW)
Рис. 2. Ланьцут пам. 3. Расположение археологических раскопов в отдельно взятых полевых сезонах (1 – части памятника с материалами KLW)



Ryc. 3. Łañcut stan. 3. Profil obiektu nr 11. Oznaczenia warstw: 1 – brunatna, próchnicza ziemia, 2 – polepa, 3 – skupiska węgla drzewnych

Abb. 3. Łañcut Fundst. 3. Profil des Objekts Nr 11. Schichtenbezeichnungen: 1 – braune Humuserde, 2 – Bekleidung, 3 – Ansammlungen der Holzkohlenstücke

Рис. 3. Ланьцут пам. 3. Разрез объекта № 11. Условные обозначения слоев: 1 – коричневая, перегнойная земля, 2 – обмазка, 3 – скопление древесных углей

ment dna naczynia; 4. Fragment dolnej części naczynia na pustej nóżce (tabl. I, 6); 5. Fragment dna naczynia (tabl. I, 5); 6. Fragment brzośca naczynia zdobionego dolkami (tabl. I, 4); 7. Ucho naczynia (tabl. I, 2); 8. 48 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki pochodzących głównie z brzośców naczyń.

Materiał krzemieny i kamienny: 1. Rylce węglowy + rylce łamane wielokrotnie, k. świeciechowski (tabl. VI, 1); 2. Rylczak 3 serii z k. wołyńskiego; 3. Rdzeń szczątkowy, łuszczeniowy z k. świeciechowskiego; 4. Rylczak?, k. przepalony; 5. Fragment przysączkowy wióra, k. świeciechowski (tabl. VI, 11); 6. Część obuchowa siekierki z łupku dynowskiego (tabl. VI, 14); 7. Wióro-odłupki z boku siekierki, łupki dynowski; 8. 3 odłupki, k. świeciechowski – 2, radiolaryt? – 1.

Obiekt 17

Wyodrębniony został na głębokości 40 cm od powierzchni gruntu (ryc. 5). Posiadał owalny kształt o wymiarach 280x370 cm, o nieregularnych ściankach i płaskim dnie, które wystąpiło na głębokości 170–180 cm. W górnej części wypełnisko stanowiła brunatna i szarobrunatna gleba z drobnymi fragmentami polepy i nielicznymi węgielkami drzewnymi. Od głębokości 100 cm, aż do części spągowej na obrzeżach występowały na przemian cienkie warstewki ciemnobrunatnej i jasnobrunatnej plamistej ziemi, przemieszanej z lessem, niewyraźnie czytelnej na tle czystego lessu. Jest to prawdopodobnie związane z destrukcją obiektu. Występowały w nich nieliczne fragmenty polepy i węgla drzewnych. Na poziomie 160 cm w północno-zachodniej części wystąpiła warstwa ziemi żółtopopielatobrazowa, której miąższość dochodziła do 30 cm.

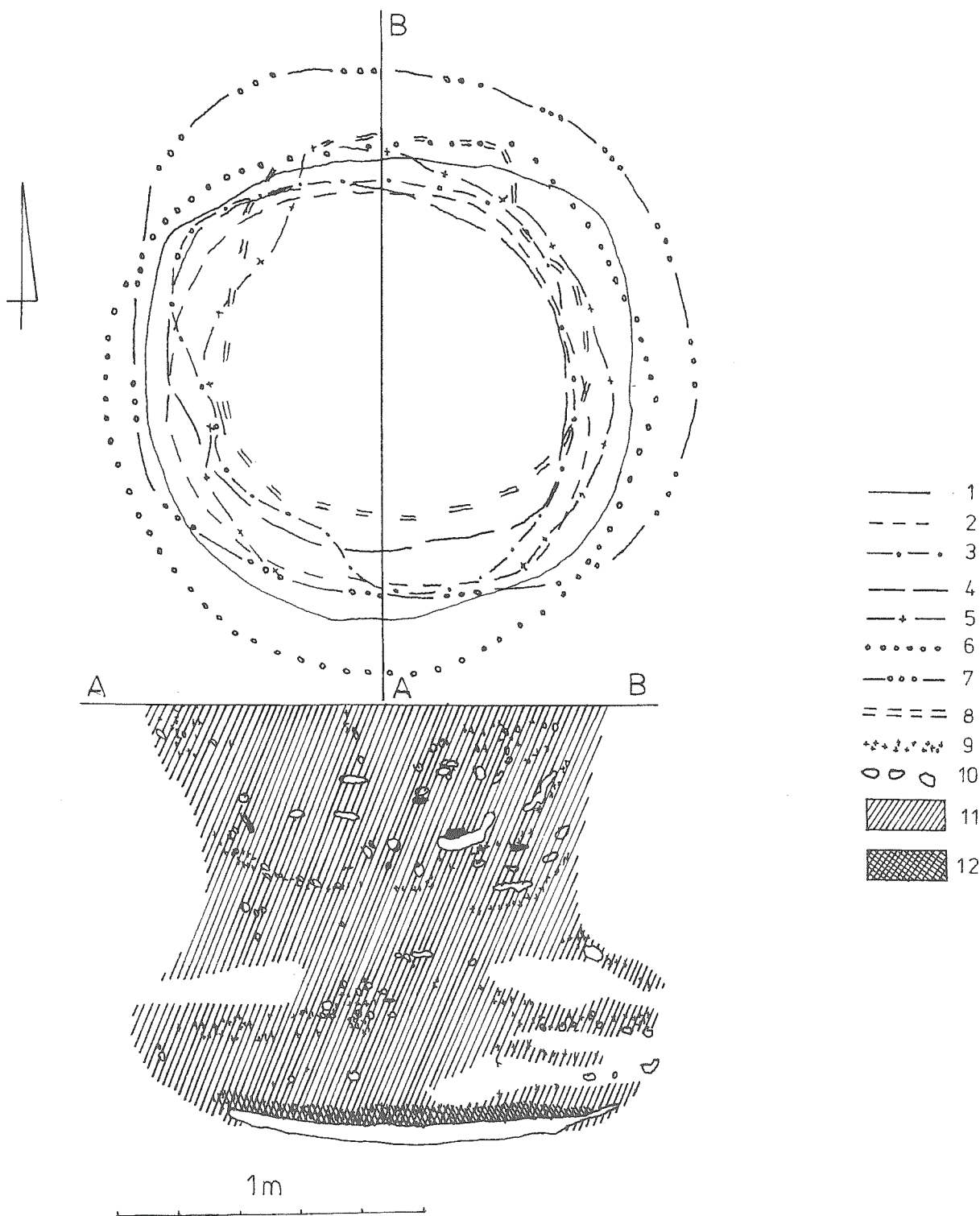
Ceramika: 1. Fragment brzośca naczynia zdobiony dolkami palcowymi od strony wewnętrznej (tabl. I, 9); 2. Drobnny fragment dna naczynia; 3. Brzeg misy (tabl. I, 12); 4. Fragment brzośca zdobiony od strony wewnętrznej dolkami paznokciowymi (tabl. I, 10); 5. Fragment misy zdobiony guzkiem na brzegu (tabl. I, 15); 6. Fragment brzośca misy zdobiony na krawędzi guzkiem (tabl. I, 14); 7. Fragment brzośca naczynia garnkowego o lekko wychylonym brzegu zdobionym od strony wewnętrznej dolkami palcowymi (tabl. I, 8); 8. Fragment dna naczynia (I, 18); 9. Niewielki fragment brzośca; 10. Miniaturowe naczynie z uszkiem umiejscowionym na wylewie (tabl. I, 7); 11. Fragment misy o zdobionej krawędzi w postaci dolków paznokciowych (tabl. I, 11); 12. Niewielki fragment brzośca zdobiony dolkiem palcowym od strony wewnętrznej; 13. 36 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki pochodzących głównie z brzośców naczyń.

Zabytki krzemienne i kamienne: 1. Odłupki z krzemienia narzutowego.

Jamy nr 18 i 19 odkryte zostały przy pracach ziemnych na parceli Różymarii i Andrzeja Kwolków. Wykonano ich ratowniczą dokumentację pozyskując niewielką ilość ceramiki i zabytków krzemienianych.

Jama 18

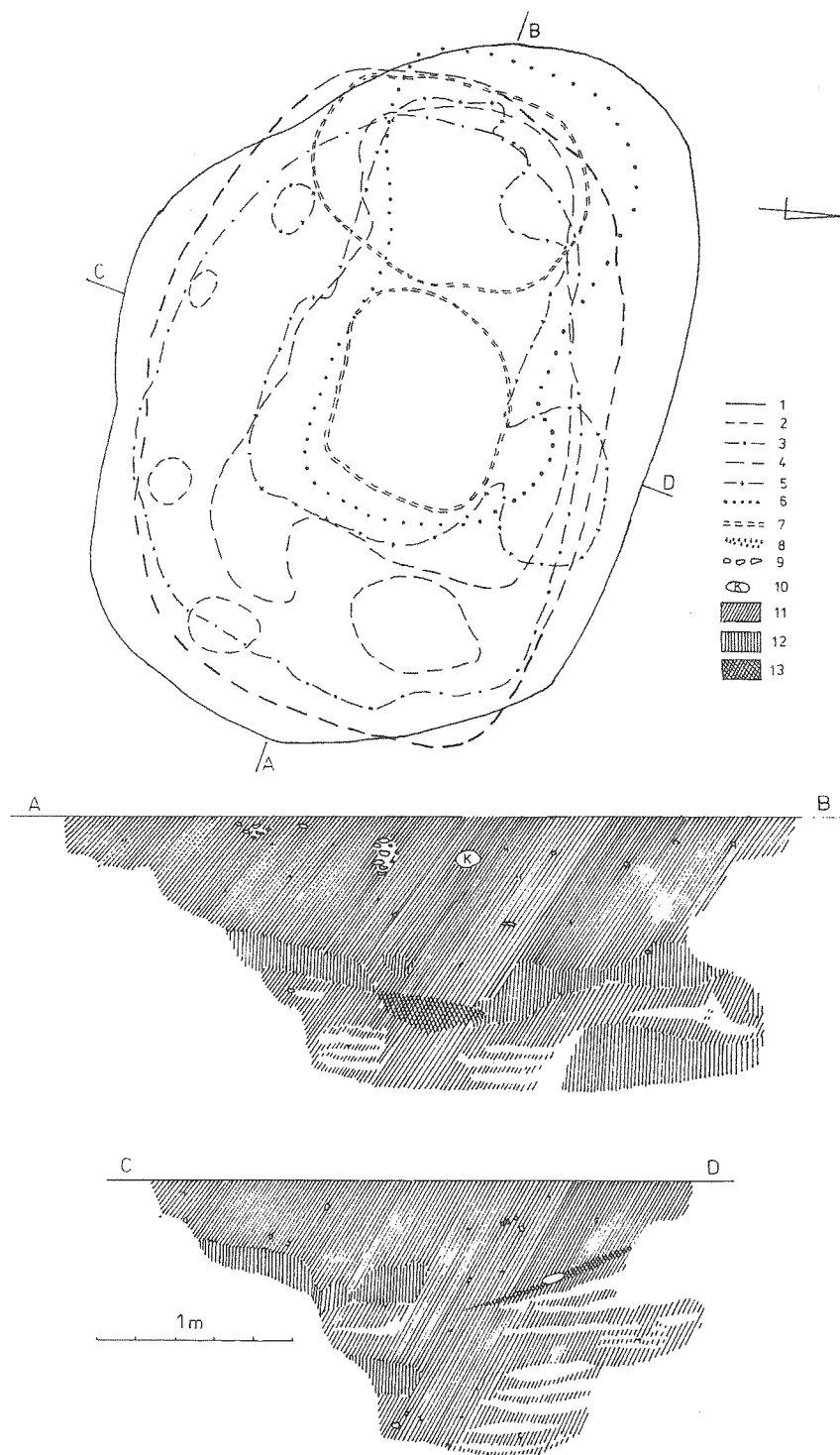
Wystąpiła na głębokości 40 cm od powierzchni gruntu (ryc. 6). Długość jej wynosiła 500 cm, ścianki w dwóch poziomach opadały prostopadle w dół. Dno stosunkowo płaskie wystąpiło na głębokości 140–150 cm, obniżone w partii południowej do głębokości 200 cm. Wypełnisko jamy stanowiła jasnobrunatna i brunatna, próchnicza ziemia, w której zalegało bardzo dużo polepy oraz węgla drzew-



Ryc. 4. Łańcut stan. 3. Plan i profil obiektu nr 14. Oznaczenia warstw: 1 – zarys obiektu na gł. 30 cm, 2 – gł. 50 cm, 3 – gł. 70 cm, 4 – gł. 90 cm, 5 – gł. 110 cm, 6 – gł. 130 cm, 7 – gł. 150 cm, 8 – gł. 170 cm, 9 – skupiska lub warstwy węgla drzewnych, 10 – polepa, 11 – szarobrunatna i brunatna próchnicza ziemia, 12 – ciemnobrunatna z bardzo dużą ilością węgla drzewnych

Abb. 4. Łańcut Fundst. 3. Plan und Profil des Objekts Nr 14. Schichtenbezeichnungen: 1 – Objektgrundriß – Tiefe 30 cm, 2 – Tiefe 50 cm, 3 – Tiefe 70 cm, 4 – Tiefe 90 cm, 5 – Tiefe 110 cm, 6 – Tiefe 130 cm, 7 – Tiefe 150 cm, 8 – Tiefe 170 cm, 9 – Ansammlungen der Holzkohlenstücke, 10 – Bekleidung, 11 – graubraune und braune Humuserde, 12 – dunkelbraune Erde mit großer Beimischung von Holzkohlenstücken

Рис. 4. Ланьцут пам. 3. План и разрез объекта № 14. Условные обозначения слоев: 1 – очертания объекта на гл. 30 см, 2 – гл. 50 см, 3 – гл. 70 см, 4 – гл. 90 см, 5 – гл. 110 см, 6 – гл. 130 см, 7 – гл. 150 см, 8 – гл. 170 см, 9 – скопления или слой древесных углей, 10 – обмазка, 11 – серо-коричневая и коричневая перегнойная земля, 12 – темно-коричневая с большим количеством древесных углей



Ryc. 5. Łańcut stan. 3. Plan i profil obiektu nr 17. Oznaczenia warstw: 1 – zarys obiektu na gl. 40 cm, 2 – gl. 60 cm, 3 – gl. 80 cm, 4 – gl. 100 cm, 5 – gl. 120 cm, 6 – gl. 140 cm, 7 – gl. 160 cm, 8 – skupiska węgla drzewnych, 9 – polepa, 10 – kamienie, 11 – szarobrunatna i brunatna próchnicza ziemia, 12 – szara i jasnobrunatna, plamista, przemieszana z czystym lessem, 13 – ciemnobrunatna z bardzo dużą ilością węgla drzewnych

Abb. 5. Łańcut Fundst. 3. Plan und Profil des Objekts Nr 17. Schichtenbezeichnungen: 1 – Objektgrundriß – Tiefe 40 cm, 2 – Tiefe 60 cm, 3 – Tiefe 80 cm, 4 – Tiefe 100 cm, 5 – Tiefe 120 cm, 6 – Tiefe 140 cm, 7 – Tiefe 160 cm, 8 – Ansammlungen der Holzkohlenstücke, 9 – Bekleidung, 10 – Steine, 11 – graubraune und braune Humuserde, 12 – graue und hellbraune, fleckige Erde vermischt mit reinem Löß, 13 – dunkelbraune Erde mit großer Beimischung von Holzkohlenstücken

Рис. 5. Ланьцут пам. 3. План и разрез объекта № 17. Условные обозначения слоев: 1 – очертания объекта на гл. 40 см, 2 – гл. 60 см, 3 – гл. 80 см, 4 – гл. 100 см, 5 – гл. 120 см, 6 – гл. 140 см, 7 – гл. 160 см, 8 – скопление древесных углей, 9 – обмазка, 10 – камни, 11 – серо-коричневая и коричневая перегнойная земля, 12 – серая и светло-серая, пятнистая, перемешанная с чистым лёссом, 13 – темно-коричневая с очень большим количеством древесного угля

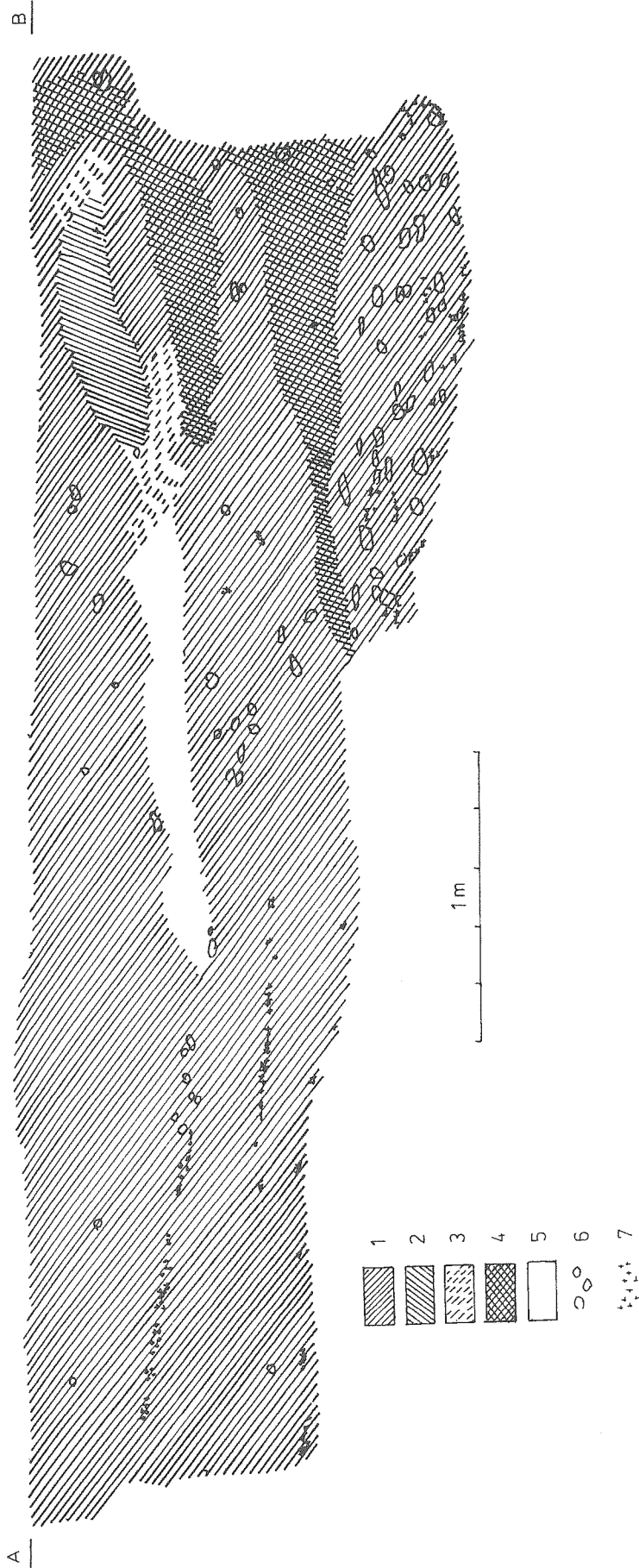
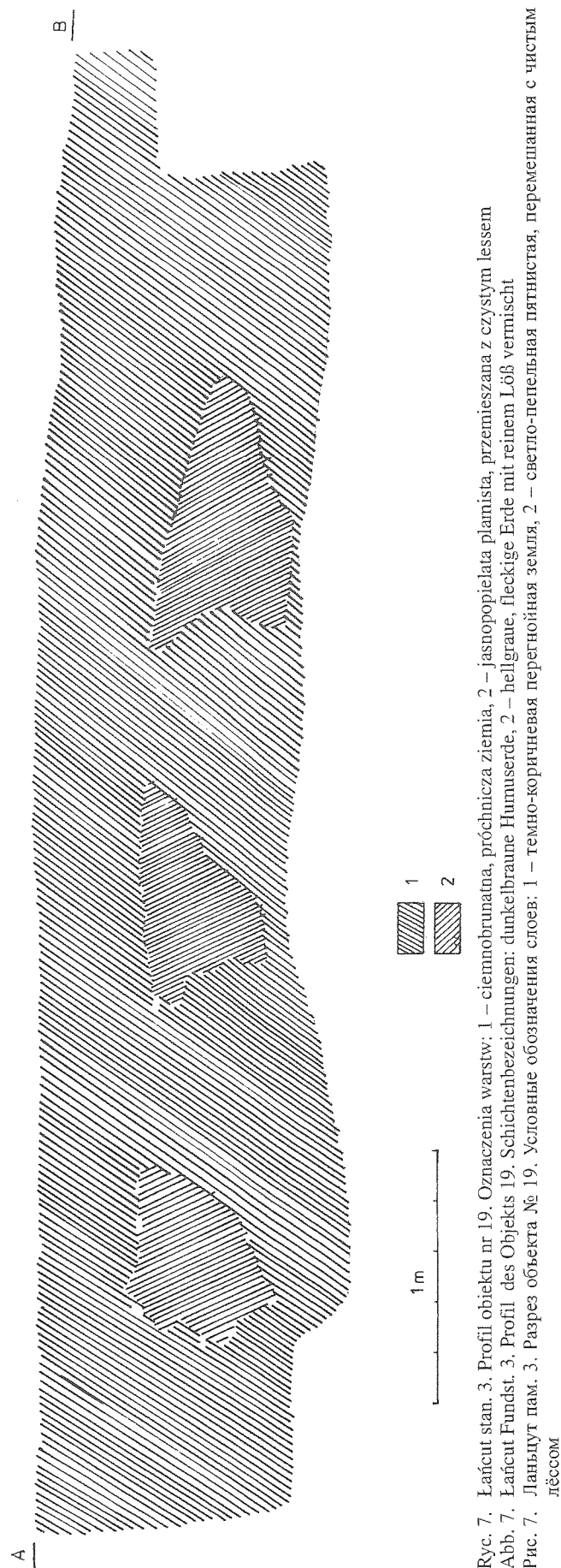


Рис. 6. Лапcut стан. 3. Профил обекта № 18. Означения слоев: 1 – светло-коричневая и коричневая перегнойная земля, 2 – серо-коричневая перегнойная земля, 3 – серо-коричневая пятнистая с прослойками чистого лёсса, 4 – темно-коричневая земля с очень большим количеством древесных углей, 5 – желтый лёсс с небольшим количеством светло-серой пятнистой земли, 6 – обмозка, 7 – скопление древесных углей

Abb. 6. Лапcut Fundst. 3. Профил des Objekts 18. Schichtenbezeichnungen: 1 – hellbraune und braune Humuserde, 2 – graubraune Humuserde, 3 – graubraune, fleckige Erde mit den reinen Lösslagen, 4 – dunkelbraune Erde mit großer Beimischung von Holzkohlenstücken, 5 – gelber Löss mit kleiner Beimischung hellgrauer fleckiger Erde, 6 – Bekleidung, 7 – Ansammlungen der Holzkohlenstücke

Рис. 6. Ланьцут пам. 3. Разрез объекта № 18. Условные обозначения слоев: 1 – светло-коричневая и коричневая перегнойная земля, 2 – серо-коричневая перегнойная земля, 3 – серо-коричневая пятнистая с прослойками чистого лёсса, 4 – темно-коричневая земля с очень большим количеством древесных углей, 5 – желтый лёсс с небольшим количеством светло-серой пятнистой земли, 6 – обмозка, 7 – скопление древесных углей



Ryc. 7. Łańcut stan. 3. Profil obiektu nr 19. Oznaczenia warstw: 1 – ciemnobrunatna, próchnicza ziemia, 2 – jasnopopielata pianista, przemieszana z czystym lessem
 Abb. 7. Łańcut Fundst. 3. Profil des Objekts 19. Schichtenbezeichnungen: dunkelbraune Humuserde, 2 – hellgraue, fleckige Erde mit reinem Löss vermisch
 Рис. 7. Ланькут пам. 3. Разрез объекта № 19. Условные обозначения слоев: 1 – темно-коричневая перегнойная земля, 2 – светло-пепельная пятнистая, перемешанная с чистым лёссом

nych, ułożonych warstwami. W partii południowej na dnie jamy znajdowało się palenisko o długości 180 cm, miąższości 40–50 cm. Jego wypełnisko stanowiła bardzo duża ilość polepy oraz węgli drzewnych znajdujących się w intensywnie czarnej ziemi.

Ceramika: 1. Fragment dna naczynia; 2. 15 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki pochodzących głównie z brzuśców naczyń.

Zabytki krzemienne: 1. Wiór z k. czekoladowego (tabl. VII, 2).

Obiekt 19

Wystąpił na głębokości 40 cm od powierzchni gruntu (ryc. 7). Jego długość wynosiła 580 cm. Ścianki z obu stron opadały prostopadłe w dół w dwóch poziomach. Dno było płaskie, wystąpiło na głębokości 160–170 cm. Wypełnisko do głębokości 80–100 cm stanowiła ciemnobrunatna ziemia, z drobnymi wkładkami węgla drzewnych i polepy. Na tym poziomie wydzieliły się cztery skupiska, w których zalegała ziemia opisana powyżej, przedzielone były ziemią brązowo-popielatą, następnie łącząc się na dnie jamy w jedną całość. W trakcie oczyszczania profilu znaleziono kilkadziesiąt fragmentów naczyń.

Ceramika: 1. Fragment brzegu naczynia najprawdopodobniej doniczkowatego o płasko ściętym brzegu; 2. Fragment szyjki naczynia; 3. 26 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki pochodzących głównie z brzuśców naczyń.

Obiekt 30/30A

Wyeksplorowany częściowo, wyodrębniony został na głębokości 60 cm od powierzchni gruntu (ryc. 8). Jego część na poziomie 65 cm, miała kształt zbliżony do prostokąta o wymiarach 268x350 cm. Ścianki obiektu opadały nieregularnie w dół, dno było płaskie z wyjątkiem miejsca gdzie znajdowało się palenisko. Wypełnisko stanowiła czarno brązowa ziemia z wkładkami węgla drzewnych i grudek polepy. Na poziomie 145 cm w części południowo-wschodniej wystąpiło palenisko? Jego wypełnisko tworzyła bardzo czarna, zbita ziemia z dużą ilością węgla drzewnego i polepy, której większe bryły występowały po bokach paleniska. Na poziomie 165 cm zarys paleniska zmniejszał się do dna na poziomie 180 cm, gdzie zalegały na przemian warstwy polepy i węgla drzewnego. Na dnie ułożone były dwa duże kamienie (otoczaki). Trzeba nadmienić, iż w pozostałych partiach obiektu zarówno w wypełnisku, i na dnie odkryto kilka kamieni (otoczaków). Ścianki jamy opadały nieregularnie w dół, dno było płaskie za wyjątkiem paleniska.

Od strony północno-wschodniej jamy nr 30 na głębokości 100 cm wydzielono częściowy zarys obiektu oznaczony jako 30a. Jego dno znajdowało się na głębokości 135 cm, ścianki opadały prostopadłe w dół. Na poziomie 125 cm odkryto pomiędzy obiektem 30 i 30a ślad po słupie o miąższości 10 cm. Nad opisanymi powyżej jamami zalegała warstwa popielato-czarnej ziemi o miąższości 10 cm nad jamą 30 oraz 30 cm nad jamą 30a. Być może stanowiła ona pozostałość oberwanego stropu. Ze względu na częściową eksplorację obiektów trudno jest definitywnie określić ich związek, jedynie można przypuszczać, iż były one funkcjonalnie ze sobą związane. Jama 30a stanowiła prawdopodobnie komorę boczną. Potwierdzeniem mogą być fragmenty ceramiki występujące w obu obiektach, z których sklejają się większe fragmenty naczyń oraz składanka wióra (tabl. VII, 1).

Ceramika: 1. Fragment szyjki niewielkiego naczynia zdobionego guzkiem (tabl. II, 9); 2. Fragment ceramiki zdobiony guzem; 3. Niewielki fragment dna naczynia; 4. Fragment naczynia o lekko wychylonej szyjce zdobiony karbowaniem krawędzi (tabl. II, 1); 5. Fragment brzegu naczynia zdobiony od strony wewnętrznej dółkami palcowymi (tabl. II, 2); 6. Fragment dna niewielkiego naczynia

nie jamy
-50 cm.
z węgla

ycznych
aczyń.

II, 2).

(ryc. 7).

prosto-
apiło na
cm sta-
i węgla
y skupi-
one były
y w jed-
dziesiąt

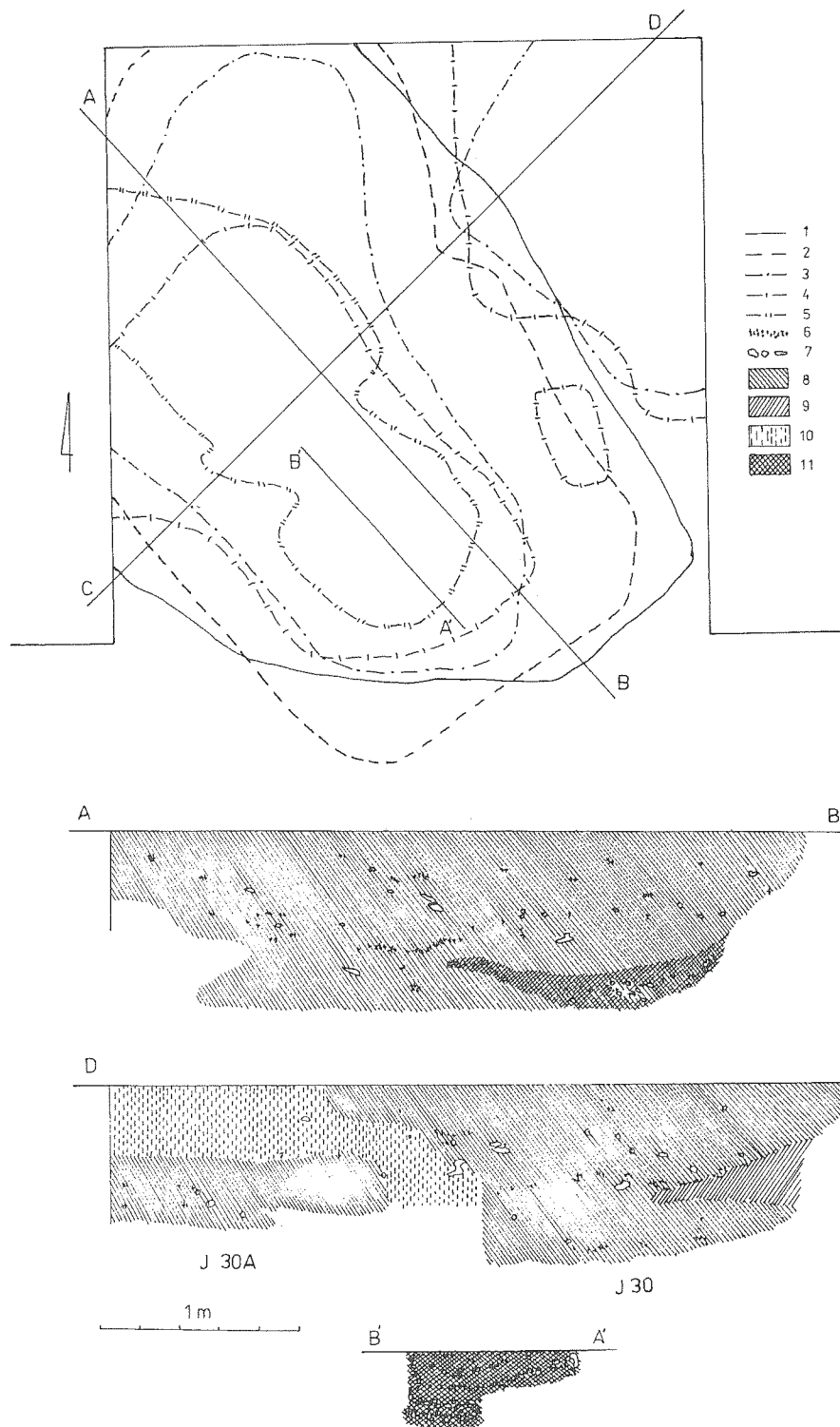
niej do-
i naczy-
chodzą-

głęboko-
oziomie
350 cm.
płaskie
isko sta-
ch i gru-
chodniej
rna, zbi-
większe
cm zarys
zalega-
e ułożo-
iz w po-
e odkry-
gularnie

i 100 cm
ego dno
stopadle
30 i 30a
jamami
cm nad
pozosta-
plorację
jedynie
wiązane.

wierdze-
iektach,
ładanka

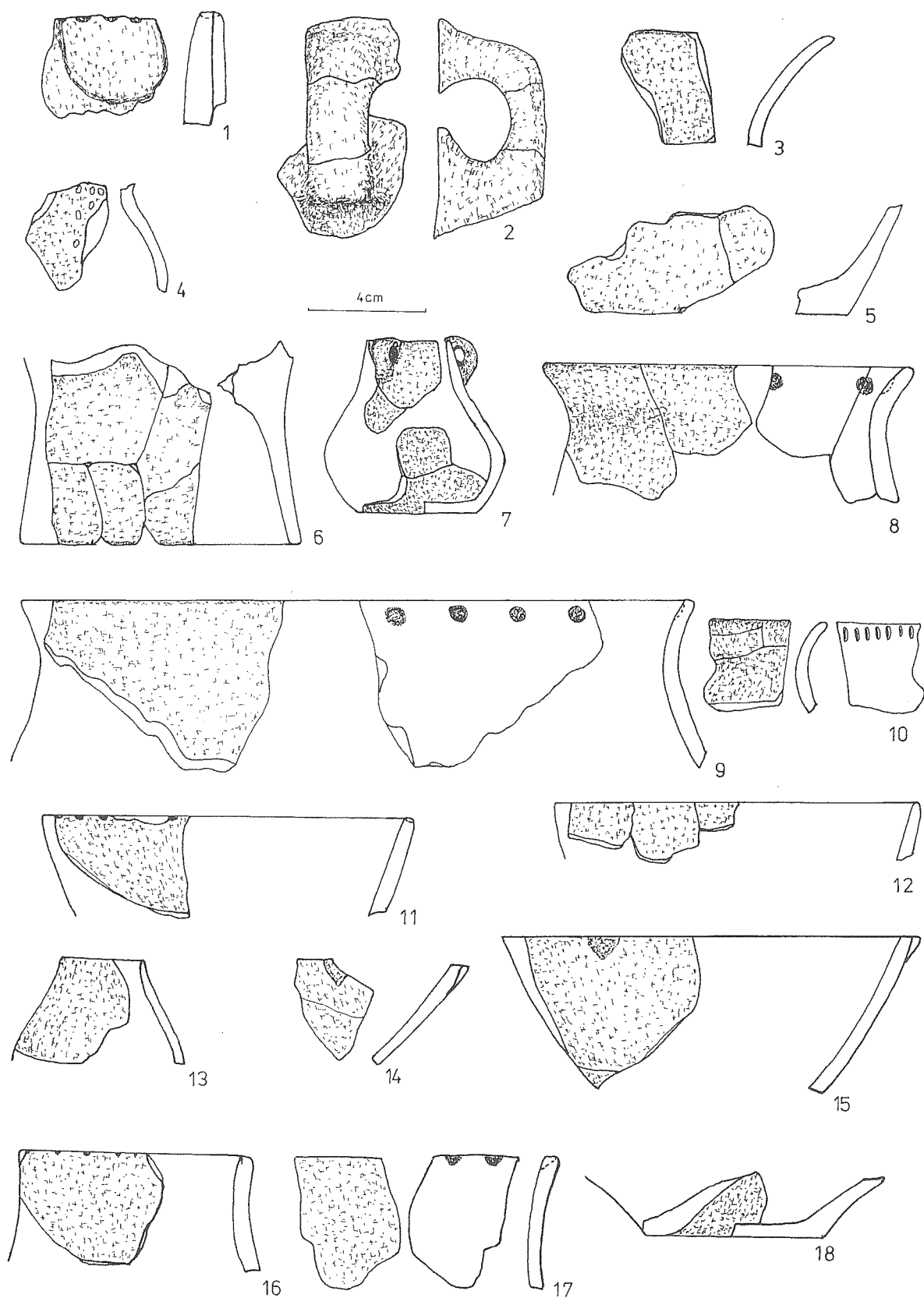
bionego
; 3. Nie-
kko wy-
II, 1);
nej dol-
o nacy-



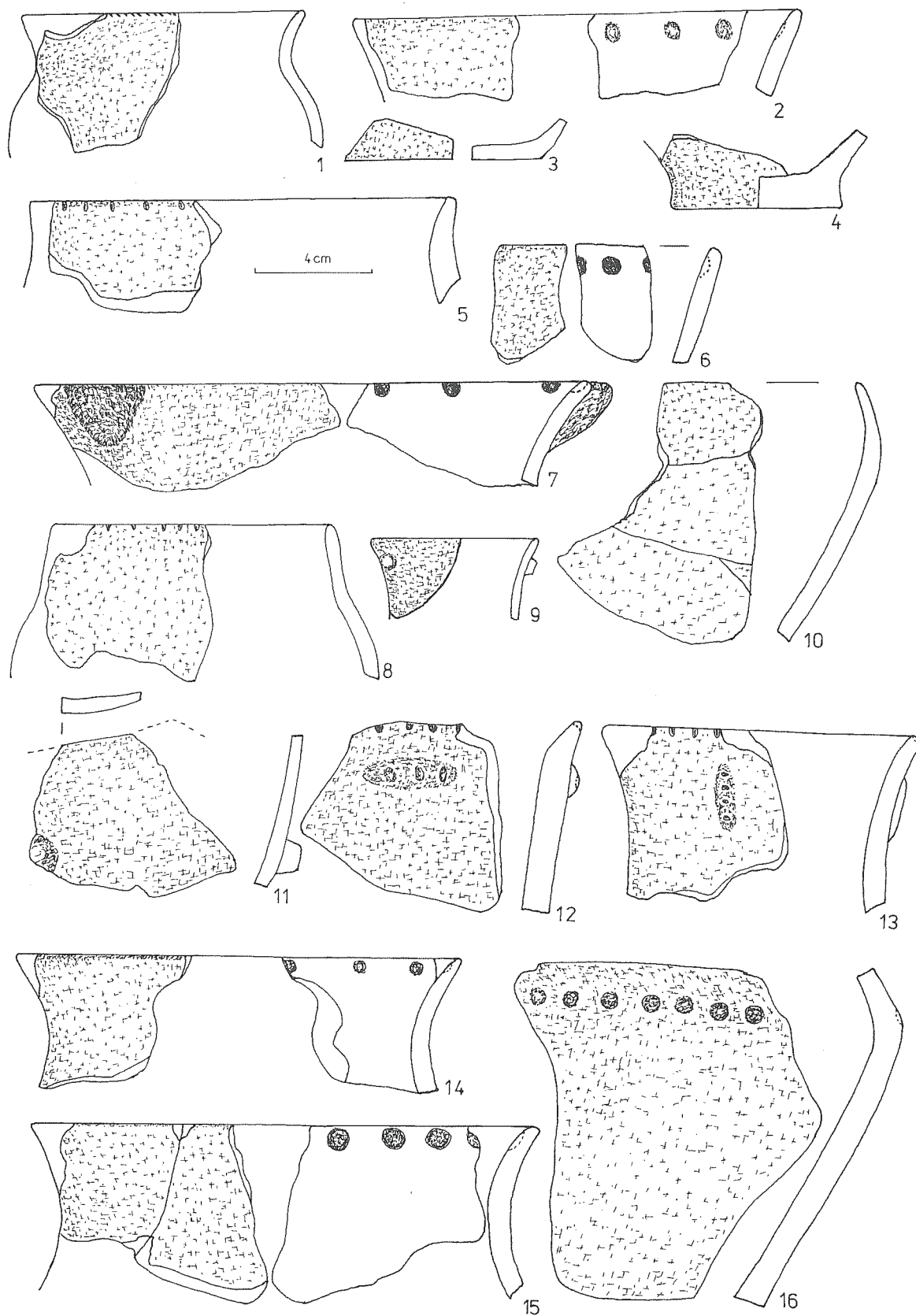
Ryc. 8. Łańcut stan. 3. Plan i profil obiektu 30/30A. Oznaczenia warstw: 1 – zarys obiektu na gł. 65 cm, 2 – gł. 85 cm, 3 – gł. 105 cm, 4 – gł. 125 cm, 5 – gł. 145 cm, 6 – skupisko węgla drzewnych, 7 – polepa, 8 – ciemnobrunatna, próchnicza ziemia, 9 – jasnobrunatna i szarobrunatna próchnicza ziemia, 10 – żółtoszara, plamista warstwa przemieszana z czystym lesssem, 11 – ciemnobrunatna z bardzo dużą ilością węgla drzewnych

Abb. 8. Łańcut Fundst. 3. Profil des Objekts 30/30A. Schichtenbezeichnungen: 1 – Objektgrundriß Tiefe 65 cm, 2 – Tiefe 85 cm, 3 – Tiefe 105 cm, 4 – Tiefe 125 cm, 5 – Tiefe 145 cm, 6 – Ansammlung der Holzkohlenstücke, 7 – Bekleidung, 8 – dunkelbraune Humuserde, 9 – hellbraune und graubraune Humuserde, 10 – gelbgraue, fleckige Schicht mit reinem Löss vermischt, 11 – dunkelbraune Erde mit großer Beimischung der Holzkohlenstücke

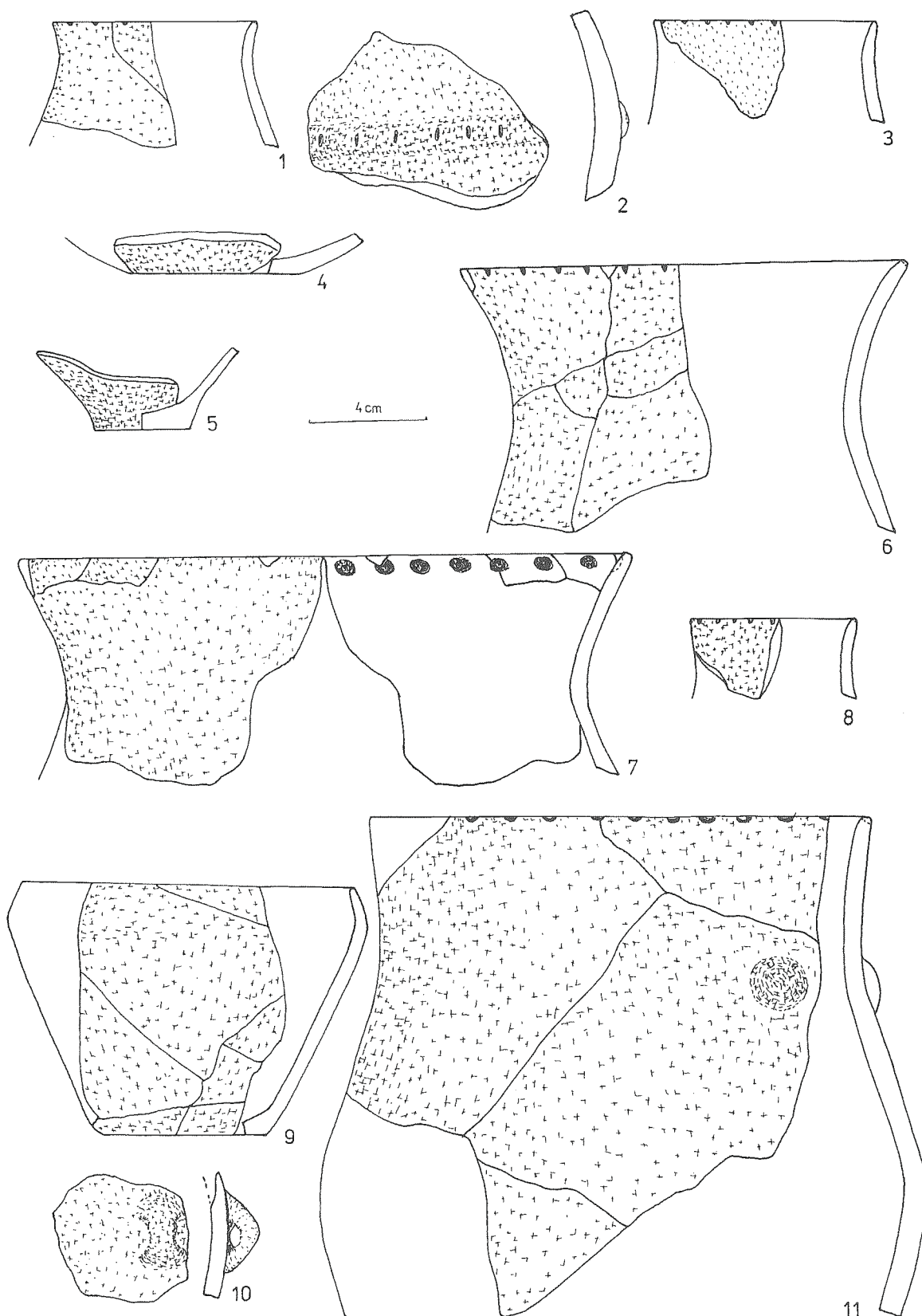
Рис. 8. Ланьцут пам. 3. План и разрез объекта 30/30A. Условные обозначения слоев: 1 – очертания объекта на гл. 65 см, 2 – гл. 85 см, 3 – гл. 105 см, 4 – гл. 125 см, 5 – гл. 145 см, 6 – скопление древесных углей, 7 – обмазка, 8 – темно-коричневая, перегнойная земля, 9 – светло-коричневая и серо-коричневая перегнойная земля, 10 – желто-серый, пятнистый слой, перемешанный с чистым лёссом, 11 – темно-коричневая с очень большим количеством древесных углей



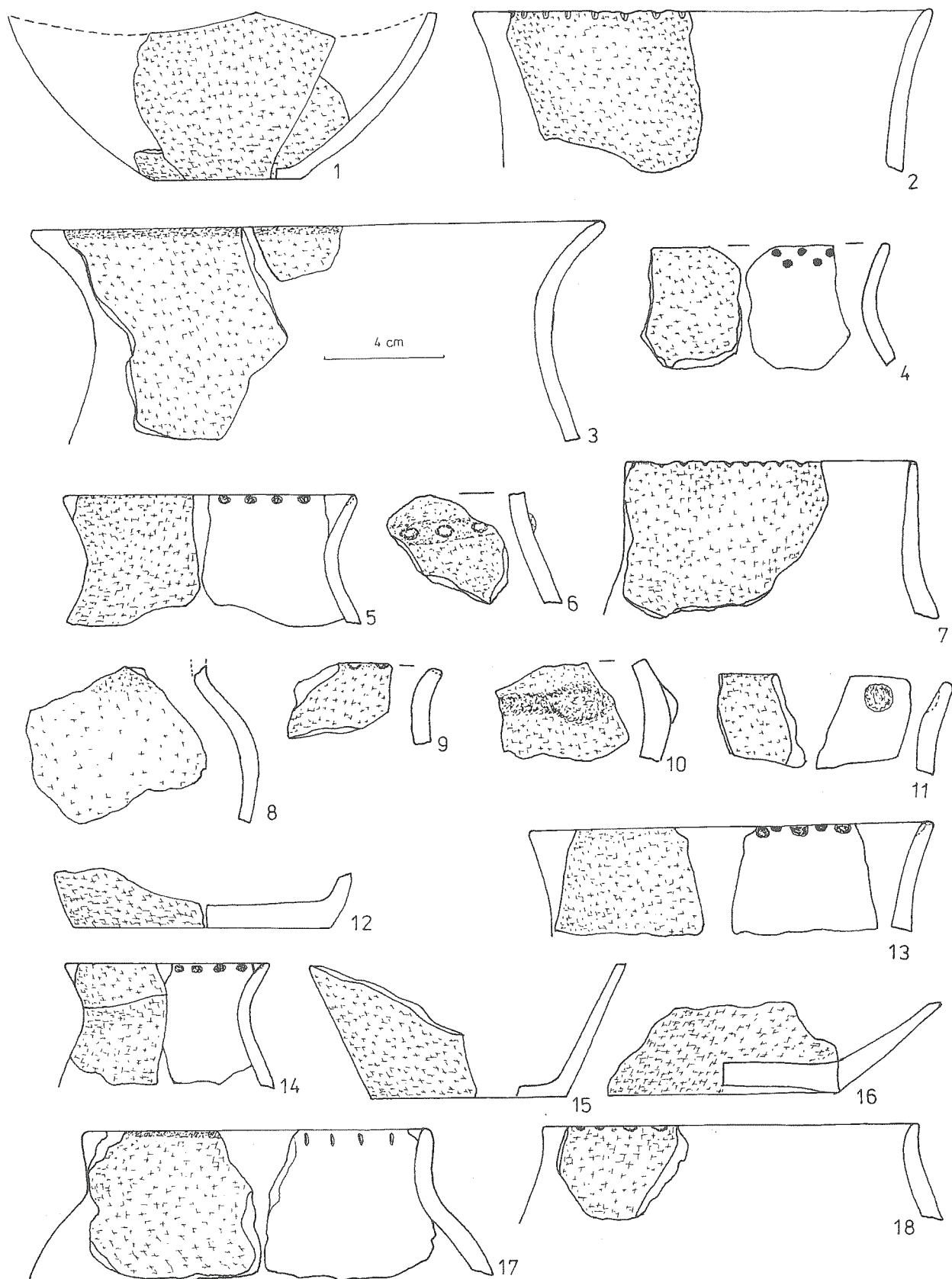
Tabl. I. Łańcut stan. 3. Obiekt 14: 1, 2 – gł. 30–50 cm, 3, 5 – gł. 50–70 cm, 4 – gł. 70–90 cm, 6 – gł. 130–150 cm; obiekt 17: 9–12 gł. 0–20 cm, 7, 10, 11 – gł. 40–60 cm, 8–14, 15, 18 – gł. 60–80 cm, 13, 16, 17 – wykop pod dom mieszkalny
 Taf. I. Łańcut Fundst. 3. Objekt 14: 1, 2 – Tiefe 30–50 cm, 3, 5 – Tiefe 50–70 cm, 4 – Tiefe 70–90 cm, 6 – Tiefe 130–150 cm; Objekt 17: 9–12 – Tiefe 0–20 cm, 7, 10, 11 – Tiefe 40–60 cm, 8–14, 15, 18 – Tiefe 60–80 cm, 13, 16, 17 – Baugrube für ein Wohnhaus
 Табл. I. Ланьпут пам. 3. Объект 14: 1, 2 – гл. 30–50 см, 3, 5 – гл. 50–70 см, 4 – гл. 70–90 см, 6 – гл. 130–150 см; объект 17: 9–12 – гл. 0–20 см, 7, 10, 11 – гл. 40–60 см, 8–14, 15, 18 – гл. 60–80 см, 13, 16, 17 – котлован жилого дома



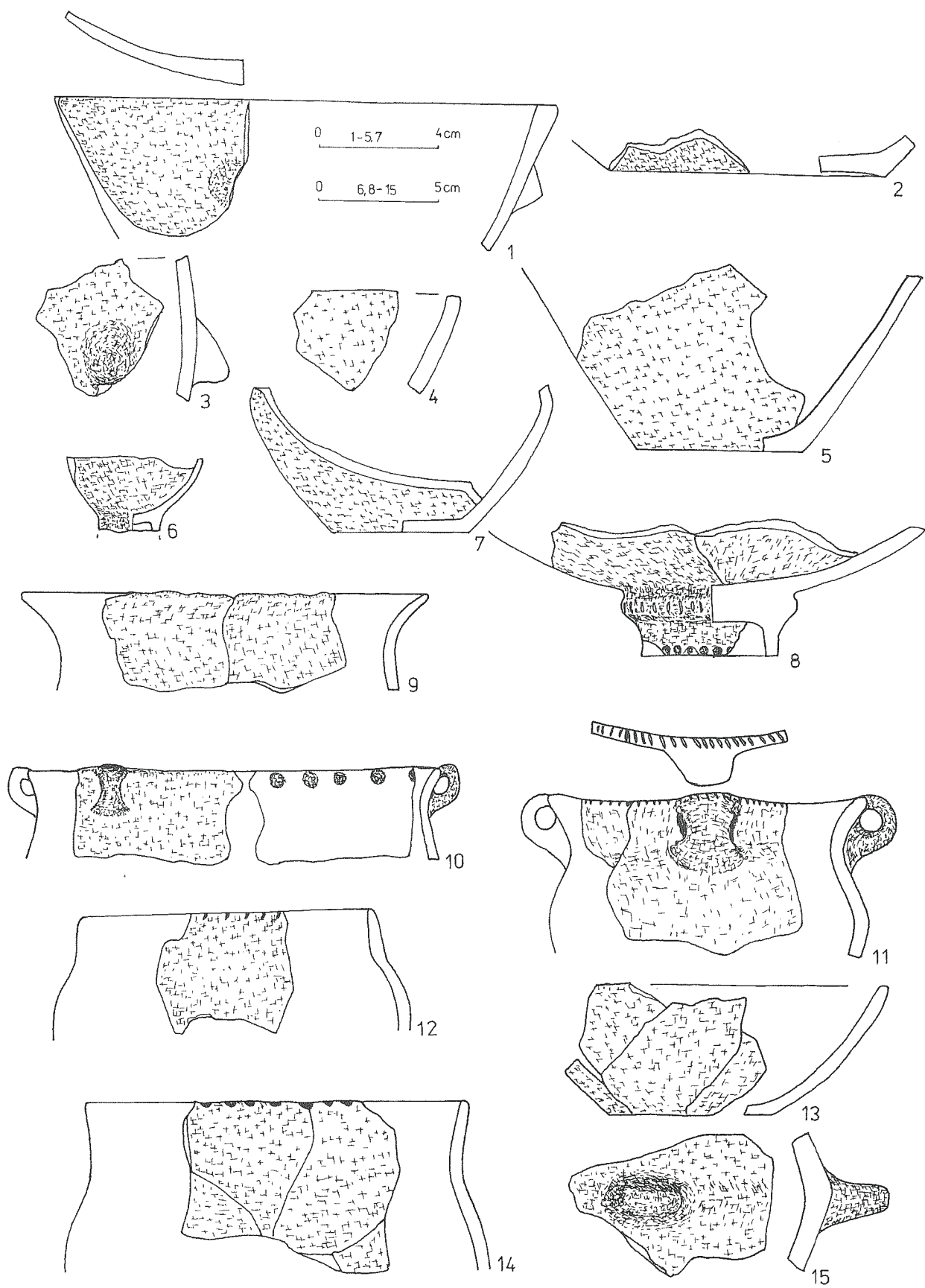
Tabl. II. Łańcut stan. 3. Obiekt 30 i 30A: 1-3, 9 – strop obiektu, 4-8, 10, 14, 15 – gł. 65-85 cm, 11 – gł. 85-105 cm, 12, 13 – gł. 105-125 cm
 Taf. II. Łańcut Fundst. 3. Objekt 30 und 30A: 1-3, 9 – Objektdecke, 4-8, 10, 14, 15 – Tiefe 65-85 cm, 11 – Tiefe 85-105 cm, 12, 13 – Tiefe 105-125 cm
 Табл. II. Ланьцут пам. 3. Объект 30 и 30A: 1-3, 9 – верхняя часть объекта, 4-8, 10, 14, 15 – гл. 65-85 см, 11 – гл. 85-105 см, 12, 13 – гл. 105-125 см



Tabl. III. Łańcut stan. 3. Obiekt 30 i 30A: 1, 2, 5 – gl. 85–105 cm, 3, 5 – gl. 105 cm, 10 – gl. 65–85 cm, 8, 11 – gl. 105–125 cm, 9 – gl. 145–165 cm
 Taf. III. Łańcut Fundst. 3. Objekt 30 und 30A: 1, 2, 5 – Tiefe 85–105 cm, 3, 5 – Tiefe 105 cm, 10 – Tiefe 65–85 cm, 8, 11 – Tiefe 105–125 cm, 9 – Tiefe 145–165 cm
 Табл. III. Ланьцут пам. 3. Об'єкт 30 и 30А: 1, 2, 5 – гл. 85–105 см, 3, 5 – гл. 105 см., 10 – гл. 65–85 см, 8, 11 – гл. 105–125 см, 9 – гл. 145–165 см



Tabl. IV. Łańcut stan. 3. Obiekt 30 i 30A: 11–15 – gl. 65–85 cm, 2–5 – gl. 105–125 cm, 1, 6–10 – gl. 125–145 cm, 16–18 – gl. 145–165 cm
 Taf. IV. Łańcut Fundst. 3. Objekt 30 und 30A: 11–15 – Tiefe 65–85 cm, 2–5 – Tiefe 105–125 cm, 1, 6–10 – tiefe 125–145 cm, 16–18 – Tiefe 145–165 cm
 Табл. IV. Ланьцут пам. 3. Об'єкт 30 и 30А: 11–15 – гл. 65–85 см, 1, 6–10 – гл. 125–145 см, 16–18 – гл. 145–165 см



Tabl. V. Țașcut stan. 3. Obiekt 30 i 30A: 1-5, 7 – gl. 125-145 cm, 6, 8 – 15 gl. 145-165 cm

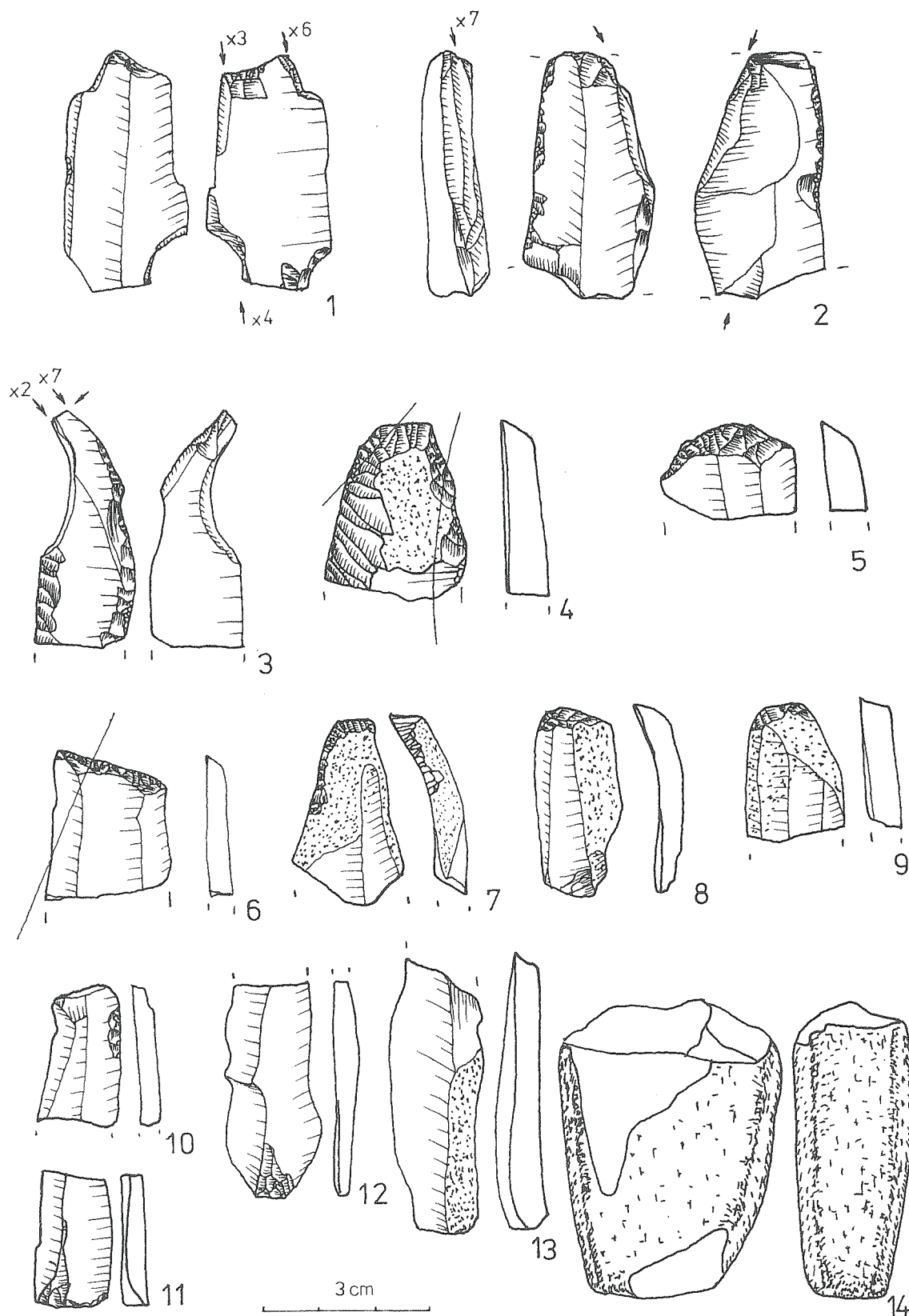
Taf. V. Țașcut Fundst. 3. Objekt 30 und 30A: 1-5, 7 – Tiefe 125-145 cm, 6, 8-15 – Tiefe 145-165 cm

Табл. V. Ланьцут пам. 3. Объект 30 и 30A: 1-5, 7 – гл. 125-145 см, 6, 8-15 – гл. 145-165 см

Tabl.

Taf. V

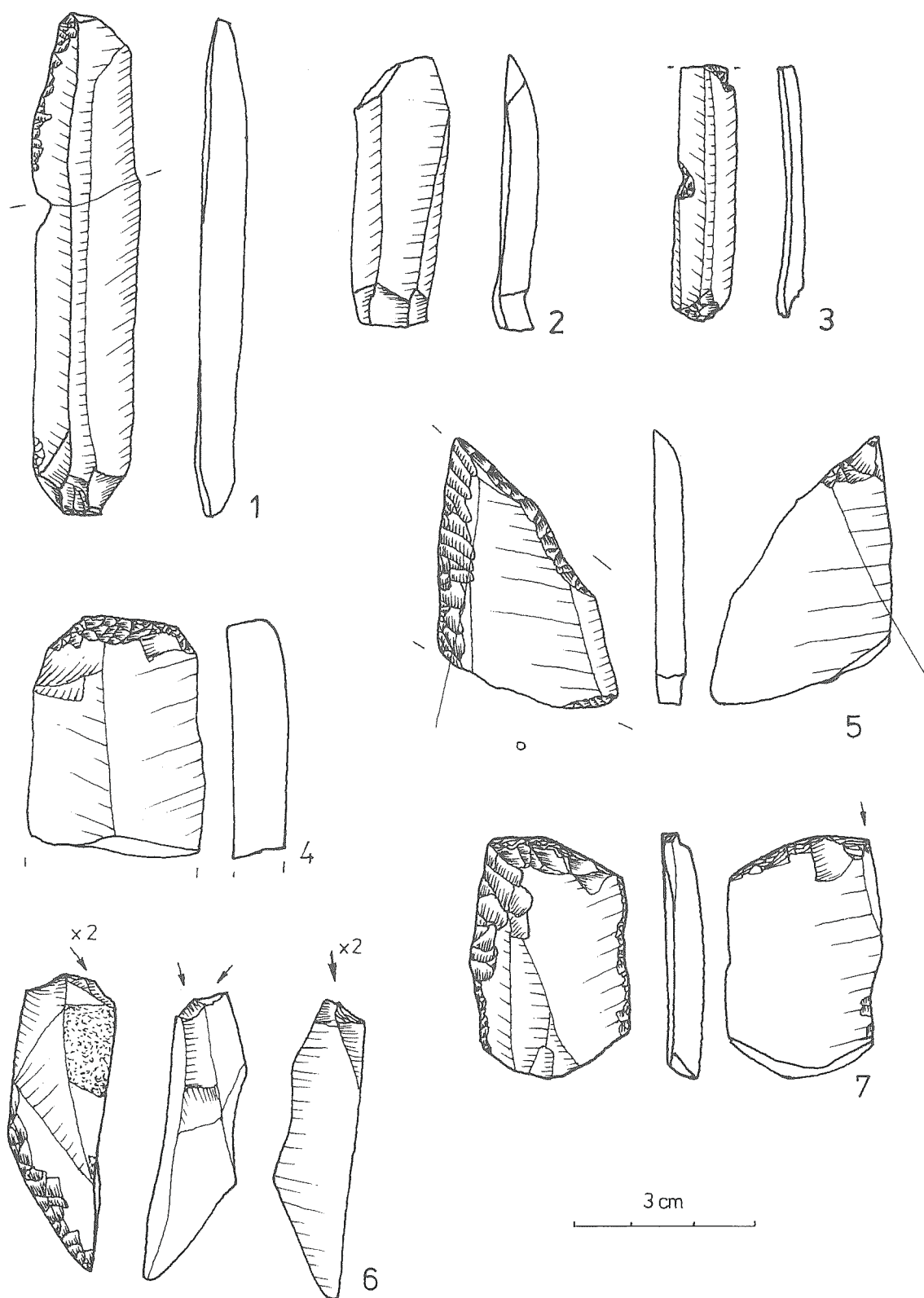
Табл.



Tabl. VI. Łańcut stan. 3. 1, 11, 14 – obiekt 14, 2–10, 12, 13 – obiekt 30 i 30A; 1, 11 – k. świciechowski, 2–3, 5, 7–10, 12, 13 – k. czekoladowy, 4 – k. wołyński, 6 – k. przepalony – czekoladowy?

Taf. VI. Łańcut Fundst. 3. 1, 11, 14 – Objekt 14, 2–10, 12, 13 Objekt 30 und 30A; 1, 11 – Świeciechów – Feuerstein, 2–3, 5, 7–10, 12, 13 – schokoladenfarbiger Feuerstein, 4 – Wolhynien – Feuerstein, 6 – durchgebrannter schokoladenfarbiger Feuerstein?

Табл. VI. Ланьцут пам. 3. 1, 11, 14 – объект 14, 2–10, 12, 13 – объект 30 и 30A; 1, 11 – к. свецеховский, 2–3, 5, 7–10, 12, 13 – к. шоколадный, 4 – к. волинский, 6 – к. пережженный – шоколадный?



Tabl. VII. Łañcut stan. 3. 2 – j. 18, 1, 3, 4, 6, 7 – obiekt 30 i 30A; 5 – powierzchnia, 1–6 k. czekoladowy, 7. k. wołyński
 Taf. VII. Łañcut Fundst. 3. 2 – j., 18, 1, 3, 4, 6, 7 – Objekt 30 und 30A; 5 – Oberfläche, 1–6 – schokoladenfarbiger Feuerstein, 7 – Wol-
 hynien – Feuerstein
 Табл. VII. Ланьцут пам. 3. 2 – я. 18; 1, 3, 4, 6, 7 – объект 30 и 30A; 5 – поверхность; 1–6 – к. шоколадный, 7 – к. волинский

nia (ta
 niewi
 przy k
 10. Fr
 wnętr
 pod k
 brzeg
 krawę
 naczy
 pod k
 gu na
 wymi
 biony
 ment
 naczy
 (tabl.
 chylon
 ny nie
 zdobie
 czynia
 cowy
 zdobie
 nia o
 szyjki
 (tabl.
 stycz
 denny
 brzuś
 krawę
 czynia
 naczy
 ny ka
 (tabl.
 sionyn
 ny ow
 Fragn
 wielka
 Fragn
 rzęda
 go nac
 wateg
 ment s
 nej do
 zdobie
 43. Fr
 stroni
 naczy
 45. Ni
 naczy
 wielki
 czynia
 nia zd

Ty
 można
 padku
 gospo

nia (tabl. II, 3); 7. Fragment dna dużego naczynia; 8. Fragment dna niewielkiego naczynia; 9. Fragment szyjki naczynia zdobionego przy krawędzi na stronie wewnętrznej dolkami palcowymi (tabl. II, 15); 10. Fragment brzegu zdobiony dolkami palcowymi po stronie wewnętrznej; 11. Fragment szyjki niewielkiego naczynia zdobionego pod krawędzią dolkami palcowymi (tabl. IV, 14); 12. Fragment brzegu naczynia, prawdopodobnie doniczkowatego zdobiony na krawędzi dolkami palcowymi (tabl. IV, 13); 13. 2 fragmenty dna naczyń (tabl. IV, 12, 15); 14. Fragment brzegu naczynia zdobiony pod krawędzią dolkami palcowymi (tabl. II, 14); 15. Fragment brzegu naczynia zdobiony po stronie wewnętrznej dolkami paznokciowymi; 16. 3 niewielkie fragmenty brzegu; 17. Fragment brzegu zdobiony przy krawędzi dolkami paznokciowymi (tabl. II, 5); 18. Fragment dna niewielkiego naczynia (tabl. II, 4); 19. Fragment brzegu naczynia zdobiony po stronie wewnętrznej dolkami palcowymi (tabl. II, 6); 20. Fragment naczynia doniczkowatego o brzegu wychylonym do wewnątrz (tabl. III, 9); 21. Fragment brzośca zdobiony niewielkim uszkiem (tabl. III, 10); 22. Fragment szyjki naczynia zdobiony na wylewie dolkami palcowymi; 23. Fragment brzegu naczynia zdobiony owalnym guzem na krawędzi i rzędem dołków palcowych na stronie wewnętrznej (tabl. II, 7); 24. Fragment naczynia zdobiony karbowaniem krawędzi (tabl. II, 8); 25. Fragment naczynia o brzegu wychylonym do wewnątrz (tabl. II, 10); 26. Fragment szyjki niewielkiego naczynia zdobiony karbowaniem krawędzi (tabl. III, 1); 27. Fragment brzośca naczynia zdobiony listwą plastyczną i dolkami paznokciowymi (tabl. III, 2); 28. Fragment przydenny naczynia zdobiony rzędem dołków palcowych na załomie brzośca (tabl. II, 16); 29. Niewielki fragment brzegu zdobiony na krawędzi dolkami palcowymi; 30. Fragment dna miniaturowego naczynia (tabl. III, 5); 31. Niewielki fragment brzegu miniaturowego naczynia; 32. Fragment dna; 33. Fragment brzegu naczynia zdobiony karbowaniem krawędzi (tabl. III, 3); 34. Fragment dna naczynia (tabl. III, 4); 35. Fragment brzegu misy zdobiony guzem na wyniesionym brzegu (tabl. II, 11); 36. Fragment brzegu naczynia zdobiony owalnym guzkiem i karbowaniem krawędzi (tabl. II, 12); 37. Fragment szyjki naczynia zdobiony karbowaniem krawędzi i niewielką pionową listwą z dolkami paznokciowymi (tabl. II, 13); 38. Fragment brzegu naczynia zdobiony po stronie wewnętrznej dwoma rzędami dołków palcowych (tabl. IV, 4); 39. Fragment szyjki dużego naczynia (tabl. IV, 3); 40. Fragment brzegu naczynia doniczkowatego? zdobiony karbowaniem krawędzi (tabl. IV, 2); 41. Fragment szyjki naczynia zdobiony pod krawędzią na stronie wewnętrznej dolkami palcowymi (tabl. IV, 5); 42. Fragment dużego naczynia zdobiony guzem i dolkami palcowymi na krawędzi (tabl. III, 11); 43. Fragment szyjki dużego naczynia zdobiony pod krawędzią na stronie wewnętrznej dolkami palcowymi (tabl. III, 7); 44. Szyjka naczynia zdobiona na krawędzi karbowaniem krawędzi (tabl. III, 6); 45. Niewielki fragment brzegu naczynia; 46. Szyjka miniaturowego naczynia zdobiona karbowaniem krawędzi (tabl. III, 8); 47. Niewielki fragment dna naczynia; 48. Niewielki fragment brzośca naczynia zdobiony na załomie dolkami palcowymi; 49. Szyjka naczynia zdobiona karbowaniem krawędzi (tabl. IV, 7); 50. Fragment na-

czynia zdobiony listwą plastyczną i dolkami palcowymi (tabl. IV, 6); 51. Fragment brzośca naczynia (tabl. IV, 8); 52. Niewielki fragment brzegu zdobiony dolkami palcowymi (tabl. IV, 9); 53. Fragment brzośca zdobiony listwą plastyczną i owalnym guzkiem (tabl. IV, 10); 54. Fragment misy o płaskiej, zgrubionej krawędzi i stożkowatym guzkiem (tabl. V, 1); 55. Fragment dna naczynia (tabl. V, 2); 56. Fragment brzośca zdobiony guzkiem (tabl. V, 3); 57. Fragment misy z czterema wyniesionymi krawędziami (tabl. IV, 1); 58. Fragment szyjki naczynia zdobiony po stronie wewnętrznej pod krawędzią rzędem dołków paznokciowych (tabl. IV, 17); 59. Fragment brzegu naczynia garnkowatego zdobiony dolkami palcowymi na krawędzi (tabl. IV, 18); 60. Fragment dna naczynia (tabl. IV, 16); 61. Fragment dna niewielkiego naczynia; 62. Fragment brzegu misy (tabl. V, 4); 63. Fragment naczynia o baniastym brzoścu (tabl. IV, 7); 64. Fragment dolnej partii naczynia (tabl. IV, 5); 65. Fragment miniaturowego naczynia na pustej nóżce (tabl. V, 6); 66. Fragment misy na krótkiej nóżce (tabl. V, 8); 67. Fragment szyjki naczynia o mocno wychylonym brzegu (tabl. V, 9); 68. Fragment brzegu naczynia zdobiony uchem na krawędzi i rzędem dołków palcowych na wewnętrznej stronie (tabl. V, 10); 69. Fragment górnej części naczynia zdobiony uchem wyniesionym ponad brzeg zdobiony karbowaniem (tabl. V, 11); 70. Fragment naczynia zdobiony karbowaniem krawędzi (tabl. V, 12); 71. Fragment misy (tabl. V, 13); 72. Fragment naczynia zdobiony dolkami palcowymi na krawędzi (tabl. V, 14); 73. Fragment brzośca naczynia z owalnym guzem (tabl. V, 15); 74. 263 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki pochodzących głównie z brzośców naczyń; 75. 2 fragmenty ceramiki KCWR w tym jeden zdobiony liniami rytymi.

Zabytki krzemienne: 1. Drapacz na masywnym wiórze z k. czekoladowego (tabl. VII, 4); 2. 5 odlupków z k. czekoladowego – 4, wołyńskiego – 1; 3. 2 łuski z k. czekoladowego; 4. Rdzeń szczątkowy, odlupkowy z k. czekoladowego; 5. Odnawiający pięty rdzenia wiórowego, k. czekoladowy; 6. Fragment wierzchołkowy zatępca, k. przepalony; 7. Fragment przypiętkowy wióra, k. nieokreślony; 8. Sierpak (tabl. VI, 4), k. wołyński; 9. Drapacz (tabl. VI, 5), k. czekoladowy; 10. Sierpak na półtylczaku (tabl. VI, 6); 11. Rylec klinowy (tabl. VI, 3), k. czekoladowy; 12. Rylec łamaniec (tabl. VI, 2), k. czekoladowy; 13. Fragment wierzchołkowy wióra z retuszem częściowym boku (tabl. VI, 10), k. czekoladowy; 14. Fragment wióra (tabl. VI, 12), k. czekoladowy; 15. Fragment wióra (tabl. VI, 13), k. czekoladowy; 16. Drapacz pyskowaty (tabl. VI, 7), k. czekoladowy; 17. Drapacz (tabl. VI, 9), k. czekoladowy; 18. Składanka wióra z retuszem częściowym jednego boku (tabl. VII, 1), k. czekoladowy; 19. Wiórek z wyretuszowanymi wnękami (tabl. VII, 3), k. czekoladowy; 20. Rylec węglowy na drapaczu z retuszowanymi bokami (tabl. VII, 7), k. czekoladowy; 21. Rylec klinowy na rylczaku (tabl. VII, 6), k. czekoladowy; 22. Okruch negatywowy, k. nieokreślony; 23. Poprzeczny półtylczak z k. czekoladowego; 24. Fragment przypiętkowy wióra z retuszem częściowym boku, k. jurajski; 25. Fragment wierzchołkowy zatępca, k. przep.; 26. 2 odlupki z k. czekoladowego; 27. 2 łuski, k. przepalony i czekoladowy.

ANALIZA

PRÓBA KLASYFIKACJI FUNKCJONALNEJ OBIEKTÓW I INTERPRETACJA UKŁADU STRATYGRAFICZNEGO

Tylko w przypadku trzech obiektów na tym stanowisku można podjąć próbę interpretacji funkcjonalnej. I tak w przypadku jam 14 i 17, 30/30A (ryc. 4, 5, 8) możemy mówić o ich gospodarczym charakterze. Jama 14, biorąc pod uwagę pro-

fil porzeczný jest pozostałością klasycznej jamy trapezowatej. Prawdopodobnie jama 17 stanowi pozostałość piwniczki. Świadczyć o tym mogą pozostałości śladów dołków posłupowych czytelnych w rzucie poziomym na głębokości 60 i 80 cm

(ryc. 5), które mogą być pozostałością konstrukcji jakiegos zadaszenia lub też zabezpieczeniem obrywających się sianek bocznych. Prawdopodobne jest to, iż mogły one pełnić te funkcje równocześnie. Bardzo interesującym zagadnieniem jest układ dwóch obiektów 30 i 30A przebadanych częściowo, które można interpretować jako pozostałość piwniczki z boczną komorą wkopaną w less. Pozostałością konstrukcji podtrzymującej lessowy strop w tym przypadku może być dołek postłupowy czytelny w rzucie poziomym na głębokości 125 cm (ryc. 8). Spostrzeżenie to posiada także szersze odniesienie, bowiem w literaturze

archeologicznej, zwłaszcza dotyczącej okresu neolitu, tego typu obiekty interpretowane były dotąd jako dwa oddzielne obiekty będące w układzie stratygraficznym. Czasami posiadają one bardzo zbliżone datowanie C14 lub też prezentowane są jako dwa oddzielne obiekty z układem stratygraficznym w przypadku których, nie można dostrzec zróżnicowania chronologicznego na podstawie materiału ceramicznego. Istnienie tego typu obiektów potwierdzają także nowożytnie zespoły miejskie, gdzie występują często piwnice drążone w lessie, a nie posiadają zabezpieczeń konstrukcyjnych (tzw. gruby).

PRÓBA INTERPRETACJI PRZESTRZENNEJ OSADY

Pomimo małej ilości obiektów oraz stosunkowo niewielkiego przebadanego wykopaliskowo terenu rysuje się pewien zarys osady – osiedli, który można z dużą dozą prawdopodobieństwa uznać za czytelny. Mianowicie obiekt 1 ze stanowiska 10 (S. Kadrow, E. Kłosińska 1989) wyznacza WS granicę osady KŁW. Obiekty 11, 18 i 19 które wystąpiły w południowo-zachodniej części stan. 3, w sąsiedztwie stan. 10. (ryc. 1) (por. przypis 3) pochodzą z części centralnej osady, a jamy 14 i 17 wyznaczały by NE granicę osiedla. Zatem łącznie mieli byśmy do czynienia tutaj z obszarem zajmowanym przez ludność KŁW o powierzchni

około 8–10 ha. Podana wielkość jest dość dużym przybliżeniem, bowiem nie jest rozpoznana dostatecznie pod względem archeologicznym z powodu zabudowy, strefa znajdująca się pomiędzy wydzielonymi stanowiskami 3 i 10. Nieco inaczej przedstawia się sytuacja z obiektem 30/30A, który został odkryty w części NE stanowiska (ryc. 1) w odległości około 300 m od omawianego wcześniej osiedla. Najprawdopodobniej obiekt ten należy interpretować jako pozostałość niewielkiej zagrody – gospodarstwa funkcjonującego w innym okresie niż osada, przemawia za tym wysoki % ceramiki zdobionej o czym będzie jeszcze mowa poniżej.

CERAMIKA

Stanowi najliczniejszą część materiału ruchomego KŁW pozyskanego w trakcie badań. Łącznie pozyskano 579 fragmentów ceramiki, z czego 93,3% pochodzi z wypełniak obiektów. Z uwagi na znaczne zniszczenie i rozdrobnienie materiału analizie technologicznej poddano około 50% zbioru (286 fragmentów ceramiki). Na tej podstawie wydzielono 7 grup technologicznych:

- I – najliczniej reprezentowana – ceramika posiadająca domieszkę organiczną z dodatkiem tłucznia ceramicznego (71,3%),
- II – ceramika z domieszką organiczną z dodatkiem śladowej ilości tłucznia ceramicznego i obsuszoną glinę (5,9%),
- III – ceramika o domieszce organicznej z dodatkiem piasku drobnoziarnistego (2,8%),
- IV – ceramika zawierająca domieszkę organiczną ze śladową ilością tłucznia ceramicznego (4,8%),
- V – ceramika schudzana wyłącznie tłuczniem ceramicznym (4,2%),
- VI – ceramika posiadająca domieszkę schudzającą w postaci obsuszonej gliny ze śladową ilością domieszki organicznej (7,7%) – w grupie tej występują wyłącznie fragmenty pochodzące z naczyń o znacznych rozmiarach,
- VII – fragmenty ceramiki nie posiadające intencjonalnej domieszki (1,0%) – grupę tą reprezentują naczynia bądź fragmenty niewielkich rozmiarów.

Zdobienie ceramiki występuje na 11,2 % zbioru łącznie z uchami potraktowanymi jako element zdobniczy (J. Kruk, S. Milisauskas 1985, s. 57). Jednak gdy weźmiemy pod uwagę różnice w % udziale zdobienia pomiędzy obiektami (potraktowanymi łącznie, tj. ob. 11, 14, 17, 18, 19) zlokalizowa-

nymi w obrębie wydzielonej osady określane jako 5,7% (zob. uwagi powyżej), a obiektem 30/30A dla którego wskaźnik ten wynosi 12,8%, to uzyskamy dane mogące sugerować nie jednoczasowość tych materiałów. Warto nadmienić, że z obiektu na stanowisku 10, zaliczonego tutaj do tej osady, wskaźnik ten wynosi 5,2 % (S. Kadrow, E. Kłosińska 1989, s. 11). Pomimo różnic w częstotliwości zdobnictwa i być może nieznacznej, większej ilości mis w obiektach z terenu osady, to w pozostałych analizowanych elementach nie dostrzeżono istotnych różnic. Dlatego też dalszą analizę przedstawiono dla całości zbioru.

Najliczniejsze są wątki składające się z dołków palcowych umiejscowionych na krawędzi (tabl. I, 11, 17; III, 11; IV, 18; V, 14) lub pod nią na wewnętrznej stronie (tabl. I, 8, 9; II, 2, 6, 7, 14, 15; III, 7, 5, 14; V, 10). Rzadziej spotykane są takie motywy w układzie dwurzędowym (tabl. IV, 4, 13). Tylko w jednym przypadku ornament w postaci dołków palcowych wystąpił na brzuścu naczynia (tabl. II, 16). Równie często spotykany jest ornament w postaci nacięć i dołków paznokciowych obejmujący górne partie naczyń – krawędź (tabl. I, 16; II, 12, 13; III, 1, 3, 6, 8; IV, 2; V, 11) i stronę wewnętrzną (tabl. I, 10; IV, 17). Rzadko występują na załomie brzuśca listwy plastyczne zdobione karbowaniem (tabl. III, 2) lub dołkami palcowymi (tabl. IV, 6). W inwentarzu tym spotykane jest także połączenie listwy plastycznej i guzka (tabl. IV, 10). W jednym przypadku wystąpił ornament nakłuwany (tabl. I, 4). W omawianym materiale dość często spotykane są także guzy różnego kształtu i wielkości. Umiejscawiane były one zarówno na brzuścu (tabl. II, 11; III, 11), jak i na

krawędzi (tabl. I, 1, 14, 15; II, 7) oraz pod nią (tabl. II, 9; V, 1). Część z nich pełniła funkcję praktyczną w postaci uchwytu (tabl. V, 15). Spotykane są także formy pośrednie pomiędzy guzem a listwą dodatkowo zdobione dołkami palcowymi lub odciskami paznokciowymi w układzie poziomym lub pionowym (tabl. II, 12, 13). Równie liczną formą zdobienia są uszka, które obok przeznaczenia użytkowego posiadają formę ozdobną. Dominują okazy umiejscawiane przy krawędzi naczyń (tabl. I, 7; V, 10, 11). Rzadziej występują na brzuścach (tabl. III, 10). Są one najczęściej przekłute poziomo. Tylko jeden zabytek pochodzący najprawdopodobniej z naczynia zasobowego, mógł być umiejscowiony w układzie poziomym (tabl. I, 2).

Duże rozdrobnienie materiału w znacznym stopniu utrudnia określenie form naczyń. Tylko na podstawie zachowanych większych fragmentów z dużym prawdopodobieństwem można podjąć próbę określenia pierwotnych form naczyń. Najliczniejszą w omawianym materiale grupą są formy naczyń w typie garneków o dość zróżnicowanych wymiarach, różniących się stopniem wydutości brzuśca i wychyleniem krawędzi brzegu. Z reguły posiadają dość smukłe proporcje i esowate profile. Bardzo często są zdobione odciskami palcowymi, paznokciowymi na stronie wewnętrznej lub samej krawędzi (tabl. I, 8–10, 17; II, 1, 14, 15; III, 6, 7, 11; IV, 3–5, 9, 11, 13, 14; V, 9, 14). Do ich wykonania stosowano trzy typy masy ceramicznej: 1. tłucznią ceramicznego z dodatkiem domieszki organicznej, 2. obsuszanej gliny ze śladową ilością domieszki organicznej (intencjonalnej?), 3. samego tłucznią ceramicznego. Należy zwrócić uwagę na pewne tendencje związane z wydzielonymi grupami technologicznymi,

a mianowicie duże formy naczyń, bądź też fragmenty posiadające stosunkowo grube ścianki zawierają w większości domieszkę 2-go typu. Również domieszka 1 jest typowa dla naczyń średniej wielkości.

Drugą grupą pod względem ilości są misy. Jest to znacznie zróżnicowana kategoria naczyń, w której z uwagi na zły stan zabytków (głównie zachowane są lepiej partie brzegowe) trudno jest czasami uchwycić różnice pomiędzy nimi, a naczyniami doniczkowatymi. Stąd liczba ich może być zawyżona. Spotykane są tutaj formy zarówno pozbawione zdobienia (tabl. I, 12; V, 13), jak z ornamentem w postaci dołków palcowych na krawędzi (tabl. I, 11), czy też niewielkich zbliżonych do trójkąta guzków (tabl. I, 14, 15) umiejscowionych tuż pod prostą, pogrubioną krawędzią lub też pod nią (tabl. V, 1). Występują także misy o czterech podniesionych brzegach (tabl. II, 11; IV, 1). Z tą kategorią, biorąc pod uwagę zachowaną górną partię, należy także wiązać fragment naczynia na niskiej nóżce zdobiony karbowaną listwą i dołkami palcowymi (tabl. V, 8). Ponadto na pustej nóżce wystąpił miniaturowy pucharek (tabl. V, 6). Do kategorii pucharków należy także włączyć zachowany fragment nóżki (tabl. I, 6). Inną kategorię tworzą naczynia o wyraźnym załomie i brzegu skierowanym do wewnątrz (tabl. II, 10; III, 9; V, 7). W inwentarzu spotykane są także naczynia zbliżone do amfor o prawdopodobnie baniastych brzuścach i lekko wygiętymi szyjkami o różnej wysokości (tabl. I, 13, 16; III, 1, 3, 8; IV, 7).

Poza ceramiką naczyniową na stanowisku została odkryta stylizowana główka wykonana w technologii KŁW, częściowo uszkodzona (A. Gruszczyńska 1991, s. 153, tabl. III, 6) do której z terenu Polski nie znaleziono analogii.

MATERIAŁY KRZEMIENNE

W trakcie opracowania materiału znaleziono 47 zabytków krzemiennych i kamiennych, które można z dużą dozą prawdopodobieństwa przypisać KŁW. Podstawą ich wydzielania były cechy morfotechniczne. W strukturze surowcowej podstawową rolę odgrywał krzemień czekoladowy – 59,6% wszystkich wyrobów. Jest to typowe dla inwentarzy ze stanowisk z terenu Polski południowo-wschodniej (S. Kadrow, E. Kłosińska 1989, s. 9–27; S. Kadrow 1992, s. 148). Pozo-

stałe surowce na stanowisku miały niewielkie znaczenie (tabela I). Wątpliwości może budzić obecność zabytku z krzemienia jurajskiego, który może być mechaniczną domieszką materiału starszego.

Wzajemny stosunek grup technologicznych wskazuje, że na miejscu prowadzona była końcowa obróbka. Surowiec sprowadzany był w postaci gotowych, uformowanych rdzeni, u których zaprawa ograniczała się do przygotowania pięty. Natomiast odłupnia posiadała powierzchnię naturalną (korową), o czym mogą świadczyć narzędzia wykonane z wierzchołkowych partii wiórów (tabl. VI, 4, 7–9), a zaprawa odłupni i boków ograniczała się do wyrównywania powierzchni rdzenia. Oszczędną gospodarkę surowcem poświadczają 2 rdzenie szczątkowe. Formy techniczne reprezentują odnawia i 2 fragmenty podstępów.

Narzędzia w tym zbiorze są najliczniejszą grupą zabytków i stanowią 38,3% wszystkich wyrobów. Struktura surowcowa tej grupy potwierdza tendencję charakterystyczną dla całości zbioru. Dominującymi grupami wśród narzędzi są rylce (5 okazów) i drapacze (5 okazów). W grupie rylców dominują okazy, których formami wyjściowymi były inne narzędzia. Przeważnie są to rylce zwielokrotnione, klinowe (2) (tabl. VI, 3; VII, 6), węglowe (2) (tabl. VI, 1; VII, 7) i (1)

Tabela I

Struktura surowcowa inwentarza krzemienno-

Surowiec	N	%
czekoladowy	28	59,6
wołyński	3	6,4
świeciechowski	3	6,4
narzutowy	1	2,1
jurajski	1	2,1
przepalony	5	10,6
łupek dynowski	3	6,4
radiolaryt	1	2,1
nieokreślony	2	4,2
Razem	47	99,9

łamaniec (tabl. VI, 2). Znalezione także 2 rylczaki nie składające się z wyróżnionymi tu rylcami. Równie licznie występują drapacze (5) wykonane na wiórach, różniące się między sobą kształtem uformowania drapiska (tabl. VI, 5, 7–9; VII, 4). Najczęściej drapisko było formowane w części wierzchołkowej wióra. Mniej licznie występują wióry retuszowane (4 okazy). Są to okazy posiadające drobny, częściowy retusz przykrawędny jednego boku (tabl. VI, 10; VII, 1) lub wyretuszowane wewnątrz (tabl. VII, 3). Brak jest w tym zbiorze klasycznych wiórowców, tak charakterystycznych dla tej kultury. Jedynie na podstawie innych form np. (tabl. VI, 3) można sugerować, iż wykonywano je z tego typu narzędzi. Zestaw uzupełniają 3 wkładki sierpowe (tabl. VI, 6), w tym dwie uformowane charakterystycznym dla tej kultury retuszem rynienkowatym (tabl. VI, 4; VII, 5) oraz część obuchowa siekiery (tabl. VI, 14).

Bardzo interesującym zabytkiem jest tłuk kamienisty posiadający na swoich ściankach charakterystyczną

zieloną patynę mogącą sugerować produkcję półsurowca przy pomocy pośrednika miedzianego. Warto nadmienić że na stan. 10 należącego do tej osady odkryto dwa fragmenty dysz glinianych (S. Kadrow, E. Kłosińska 1989, s. 23, ryc. 13).

Półsurowiec wiórowy reprezentowany jest przez 6 fragmentów, głównie są to części przysączkowe (tabl. VI, 11–13; VII, 2). Brak całych okazów znacznie utrudnia ich charakterystykę. Wszystkie okazy posiadają przygotowane piętki. Tylko na podstawie składanki wióra (tabl. VII, 1) oraz narzędzi (tabl. VI, 1–4; VII, 3, 4, 7) można sądzić że mamy tutaj do czynienia z przemysłem poprzelomowym. Odlupki stanowią najliczniejszą grupę zabytków, reprezentowaną przez 11 okazów z negatywami jednokierunkowymi o maksymalnych wymiarach 1,5 do 3,5 cm. Niewielka liczba łusek (4 okazy) wynika najprawdopodobniej z przyjętych metod eksploracji obiektów.

CHRONOLOGIA I UWAGI KOŃCOWE

Na podstawie powyższej analizy nasz materiał należy traktować oddzielnie tj. istnieją przesłanki aby materiał z obiektów 11, 14, 17, 18, 19 ze stan. 3 i z obiektu 1 ze stan. 10 z terenu osady datować na przełom starszej i młodszej fazy kultury lubelsko-wołyńskiej wg. S. Kadrowa, E. Kłosińskiej (1989, s. 25). W nowszym opracowaniu materiał KŁW z tego kompleksu datowany jest na fazę IIIa (S. Kadrow, A. Zakościelna 2000, s. 221, 223). O ile powyższy materiał z obiektów można tak datować, to trudno w sposób jednoznaczny określić mate-

rial z obiektu 30/30A. Zarówno jego odległość od osady jak i większy % ceramiki ornamentowanej (12, 8), zbliżony do osady w Bronocicach – gdzie łącznie dla ceramiki wynosi 14% – może sugerować, że możemy mieć w tym przypadku do czynienia z fazą IIIb tej kultury. Przyjmując, że % zdobienia może być wyznacznikiem chronologicznym to w tym przypadku materiał ten należy uznać za nieznacznie starszy lub współczesny materiałom z osady w Bronocicach (J. Kruk, S. Milisauskas 1985; S. Kadrow, A. Zakościelna 2000, s. 230).

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

Gruszczyńska A.

1991 *Prace wykopaliskowe na osadzie neolitycznej w Łańcucie w latach 1982–1984*, „MSROA za lata 1980–1984”, s. 149–155.

1992 *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na osadzie neolitycznej w Łańcucie w latach 1985–1990*, „MSROA za lata 1985–1990”, s. 119–130.

Janowski J.

1957 *Działalność Działu Archeologicznego Muzeum Okręgowego w Rzeszowie w roku 1956*, „WA”, t. 24, s. 282.

Kadrow S.

1992 *Osada kultury lubelsko-wołyńskiej na stan. 35 w Kosinie, gm. loco, woj. Rzeszów*, „MSROA za lata 1985–1990”, s. 141–150.

1996 *Faza rzeszowska kultury malickiej*, [w:] J. K. Kozłowski (red.), *Kultura malicka. Drugi etap adaptacji naddunajskich wzorców kulturowych w neolicie północnej części Środkowej Europy*, Kraków, s. 51–70.

Kadrow S., Kłosińska E.

1989 *Obiekt kultury lubelsko-wołyńskiej na stanowisku 10 w Łańcucie, woj. Rzeszów*, „Spr. Arch.”, t. 40, s. 9–25.

Kadrow S., Zakościelna A.

2000 *An outline of the evolution of danubian in Małopolska and Western Ukraine*, [w:] A. Koško (ed.), *The Western border area of the Tripolye culture*, s. 187–255.

Kruk J., Milisauskas S.

1985 *Bronocice. Osiedle obronne ludności kultury lubelsko-wołyńskiej (2800–2700 lat p.n.e.)*, Wrocław.

1999 *Rozkwit i upadek społeczeństw rolniczych neolitu*. Kraków. Zakościelna A.

1986 *Z badań osady kultury lubelsko-wołyńskiej ceramiki malowanej w Lesie Stockim, stan. 7, gm. Końskowola*, „Spr. Arch.”, t. 38, s. 31–48.

1996 *Krzemieniarstwo kultury lubelsko-wołyńskiej ceramiki malowanej*. Lublin.

Szarek-Waszkowska E.

1973 *Łańcut*, „Inf. Arch.”, Badania 1972, s. 30.

Piotr Mitura, Aleksandra Gruszczyńska

Materialien der Lublin – Wolhynien – Kultur in der Umgebung von Księżę Górki in Łańcut

Zusammenfassung

Das Gebiet von Księżę Górki ist auf dem nördlichen Rand des Rzeszów – Hügellandes (Pogórze Rzeszowskie) lokalisiert. Es ist ein großer Besiedlungskomplex in dessen Bereich sich folgende Fundstellen befinden: Fundstelle 2, ul. Konopnickiej, (Janowski J. 1957, z. 3, s. 282); Fundstelle 3 (Gruszczyńska A. 1991, s. 149–155; 1992, s. 119–130); Fundstelle 10, ul. Kraszewskiego (Szarek-Waszkowska E. 1973, s. 30; Kadrow S., Kłosińska E. 1989, s. 9–250) (Abb. 1).

Das präsentierte Material stammt aus der Fundstelle 3, wo man 6 Objekte der Lublin – Wolhynien – Kultur, die auch den Gegenstand vorliegenden Beitrags bilden, freigelegt hat.

Trotz ziemlich spärlichen Quellen, kann man gewissen räumlichen Umriß der der Siedlung bzw. Siedlungen aufze-

ichnen. Das Objekt Nr 1 von der Fundstelle 10 (Kadrow S., Kłosińska E. 1989) bildet nämlich die WS – Grenze der Siedlung der Lublin – Wolhynien – Kultur. Die Objekte 11, 18 i 19 stammen aus dem zentralen Teil der Fundstelle, und die Gruben 14 und 17 könnten die NE – Grenze der Siedlung bzw. Siedlungen, die man in die Phase IIIa (Kadrow S., Zakościelna A. 2000, s. 221, 223) datieren kann, bilden. Das etwa 300m von der Siedlung bzw. Siedlungen freigelegte Objekt 30/30A ist anders zu interpretieren. Es soll als eine Überbleibsel eines kleinen Gehöftes-einer kleinen Wirtschaft, die in der Phase IIIb funktionierten, gesehen werden. (Kadrow S., Zakościelna A. 2000, s. 230).

Петр Митур, Александра Грущиньска

Материалы люблинско-волынской культуры в районе Ксенжих горок в Ланьцуте

Резюме

Территория Ксенжих горок находится на северной окраине Жешовского предгорья. Вся эта площадь является огромным поселенческим комплексом, в пределах которого выступают отдельные памятники: памятник 2, ул. Конопницкой (Janowski J. 1957, z. 3, s. 282); памятник 3 (Gruszczyńska A. 1991, s. 149–155; 1992, s. 119–130); памятник 10, ул. Крашевского (Szarek-Waszkowska E. 1973, s. 30; Kadrow S., Kłosińska E. 1989, s. 9–250) (рис. 1).

Представленный в настоящей публикации материал происходит с памятника 3, где выявлено 6 объектов, отнесенных к ЛВК.

Несмотря на ограниченное количество источников, установлены пределы поселения. Объект 1 на памятнике 10 (Kadrow S., Kłosińska E. 1989) определяет юго-западную границу поселения ЛВК. Объекты 11, 18 и 19 происходят из центральной части памятника, а ямы 14 и 17 определяют северо-восточную границу поселения-поселений, которые датируются фазой IIIa (Kadrow S., Zakościelna A. 2000, s. 221, 223). Иначе необходимо интерпретировать объект 30/30A, выявленный на расстоянии около 300 м от поселения-поселений. Его следует определять как остатки небольшого двора – хозяйства, функционировавшего в фазе IIIb (Kadrow S., Zakościelna A. 2000, s. 230).